RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1901. Andra Kammaren. N:o 25.

Lördagen den 20 april.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet, och leddes dervid kammarens förhandlingar af herr vice talmannen.

§ 1.

Föredrogos hvart för sig och blefvo af kammaren godkända:

bankoutskottets memorial n:o 8, angående inköp af tomt för riksbankens blifvande kontor i Upsala;

sammansatta banko- och lagutskottets memorial n:o 4, angående ersättning till utskottets sekreterare; samt

statsutskottets utlåtanden:

n:o 52, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående indragning till statsverket af den från den så kallade bergsfrälsejorden i Kopparbergs län utgående tägtekarlsräntan;

n:o 53, i anledning af väckt motion angående inlösen af kronotionde, som innehafves under enskild eganderätt; och

n:o 54, i anledning af väckt motion angående beviljande af anslag till lånefond för inrättande af tidsenliga fattiggårdar.

§ 2.

Ang. byggnadsskyldigheten af den inom Gärds härad icke belägna delen af Långebro.

Efter föredragning vidare af statsutskottets utlåtande n:o 55, i anledning af väckt motion angående statens öfvertagande af byggnads- och underhållsskyldigheten af den del af Långebro, som icke är belägen inom Gärds härad m. m., lemnades på begäran ordet till:

Herr Nilsson i Skärhus, som anförde: Herr talman, mina herrar! Statsutskottet har ansett särskilda skäl föreligga till afslag å denna min motion. Jag skall emellertid anhålla att få yttra några ord för att bevisa, att dessa skäl i och för sig äro ganska klena.

Om jag då tager hänsyn till förhållandena, sådana de föreligga, och till de skäl, som föranledt mig att väcka motion i denna fråga, skall jag först bedja att för kammaren få relatera något angående det sätt, hvarpå de sju häradena blifvit brobyggnadsskyldiga. Detta

Ang. byggnads-skyldigheten af den inom Gärds härad icke belägna delen af Långebro. (Forts.)

förskrifver sig från Kristian IV:s tid. Han lät nemligen bygga en fästning invid staden Kristianstad och ålade då de sju härad, som befunno sig närmast derintill, eller Östra och Vestra Göinge, Villands, Listers, Albo, Gärds och Frosta härad, att en gång färdigbygga denna bro, hvilket beslut förnyades af Karl XI i ett kongl. bref af den 4 september 1680. Detta stadgande har emellertid tillkommit af en egendomlig och märkvärdig anledning. Den *grund,* på hvilken det hvilade, var, att Kristianstads fästning anlades för att skydda såväl staden som den handelsrörelse, som der idkades. I ett kongl. bref af den 20 februari 1624 heter det nemligen, »att det för invånarne i Skåne vore synnerligen magtpåliggande, att Kristianstads fästning fullbordades och underhölles såsom skydd; den lemnade ock den handelsrörelse, som idkades, skydd». Sålunda hade dessa härad, som jag nyss uppräknade, blifvit ålagda att en gång fullborda denna bro. Sedermera ändrades efter en tids förlopp förhållandena, derigenom att ett af häradena, nemligen Listers, kom att blifva befriadt från brobyggnadsskyldigheten, hvilken i stället derjemte ålades Färs härad, oaktadt det icke finnes en rad i de handlingar rörande denna brobyggnadsfråga, som varit tillgängliga, och hvilka jag gått igenom, som talar om, huru Färs härad blifvit brobyggnadsskyldigt. Det har i alla fall blifvit det och fått fortsätta dermed under loppet af många århundraden.

Den *grund,* på hvilken denna brobyggnadsskyldighet kom till stånd, är emellertid nu alldeles borta. Fästningen blef redan af Karl XI raserad, och Kristianstad är numera en så mägtig stad, att dess handelsförbindelser fortgå alldeles oberoende af denna brofråga. Kristianstad har nemligen 6 jernvägar till sitt förfogande, hvilka alla löpa in till staden, och den 7:de är snart färdig, så att handelsförbindelsen kan mycket väl uppehållas med de kommunikationsmedel, som finnas, och staden får väl anses vara skyldig att underhålla omtalade brodel bäst den vill för kommunikationen landsvägen till densamma. I alla händelser kan man icke på rättsliga grunder anse, att dessa sju härad skola fortsätta med underhållet af denna bro, och när denna fråga år 1893 var föremål för Riksdagens behandling, vitsordade jemväl statsutskottet, att häradena borde vara befriade från underhållsskyldigheten.

Nu har utskottet visserligen afstyrkt motionen och hänvisat till hvad som då förekom, men saken ligger nu i ett helt annat läge. Vederbörande hade den 30 september 1891 ingått till Kongl. Maj:t med begäran om statsbidrag af 50,000 kronor till täckande af den skuld, som fans. Å denna skuld ha emellertid numera amorteringar skett, så att icke mycket af densamma återstår. Emellertid hänvisade vid 1893 års riksdag statsutskottet i sitt betänkande de brobyggnadsskyldige att vidtaga sådana åtgärder, hvarigenom den framtida byggnads- och underhållsskyldigheten kunde blifva ordnad i öfverensstämmelse med den nya väglagens föreskrifter. Mått och steg i sådant afseende vidtogos äfven i laga ordning, och ansökan om befrielse från ifrågavarande skyldighet inlemnades till Kongl. Maj:t. Kongl. Maj:t hänvisade detta ärende till Konungens befallningshafvande i Kristianstads och Malmöhus län, och dessa ålade, med befrielse för de öfriga häradena, Gärds härad att underhålla den del af bron, som låg inom detta

härad. I fråga om underhållet af den del af bron, som låg inom Kristianstads område, hade staden gjort invändning och ville på grund af ett gammalt privilegium, som kommit staden till del och hvarigenom staden befriats från denna brobyggnadsskyldighet, icke erkänna sig underhållsskyldig. På grund deraf att detta gamla privilegium låg i vägen och enär väg eller bro inom stads område icke vore inbegripen under den nya väglagens bestämmelser, ansågo sig Konungens befallningshafvande icke kunna döma öfver denna del af frågan. Ärendet gick sedermera till kammarkollegium, och kammarkollegium ansåg, att ärendet borde återförvisas och att Konungens befallningshafvande i Malmöhus och Kristianstads län borde döma öfver saken i dess helhet. Ärendet gick sedermera åter till kammarkollegium. Detta infordrade yttrande från justitiekanslern, och denne yttrade — jag minnes nu icke ordalagen — men af detta yttrande framgick, att kammarkollegium icke hade att döma i fråga om den del af bron, som låg inom Kristianstads område. I detta skick gick ärendet till Kongl. Maj:t, och Kongl. Maj:t fastställde såväl Konungens befallningshafvandes som kammarkollegii utslag. Nu står frågan sålunda på den ståndpunkten, att med afseende på den del af bron, som ligger inom Kristianstads område, hafva häradena icke af de myndigheter, som haft att behandla frågan, kunnat befrias från underhållsskyldigheten på grund af den skrifvelse, som af vederbörande 1891 inlemnades till Kongl. Maj:t och ännu ej är slutbehandlad.

Ang. byggnadsskyldigheten af den inom Gärds härad icke belägna delen af Långebro. (Forts.)

Under diskussionen i Första Kammaren yttrade ordföranden på den utskottsafdelning, som haft detta ärende till behandling, att han för sin del ansåg, att Riksdagen borde befria dessa sju härad från brobyggnadsskyldigheten och att staden Kristianstad i så fall skulle känna sig bunden och tvungen att, för så vidt den ville upprätthålla förbindelsen för sin handelsrörelse landsvägen fram, underhålla bron, och att han hyste den önskan, att ärendet måtte återkomma till Riksdagen, på det att Riksdagen då måtte blifva i tillfälle att befria häradena från denna mer än 400 år gamla orättvisa. De herrar, som derjemte hade ordet i Första Kammaren — det var tre landshöfdingar — uttalade sig äfven alla till förmån för att häradena borde befrias från denna skyldighet, och jag är alldeles förvissad om, att det icke finnes någon i denna kammare, liksom icke heller någon i Första Kammaren, som icke skulle anse det vara med rättvisa och billighet förenadt, att häradena befriades från skyldigheten att underhålla bron.

Med hänsyn till hvad sålunda i Riksdagen nu yttrats och hvad som förut i saken förekommit är det uppenbart, att de brobyggnadsskyldige icke skola försumma sig, utan komma fortfarande att söka göra sig befriade från skyldigheten och komma att ingå till Kongl. Maj:t med anhållan om befrielse derifrån. Den skrifvelse i ämnet, som för 10 år sedan afläts till Kongl. Maj:t och på hvilken statsutskottet stödt sitt afstyrkande utlåtande, hade man trott numera icke skulle utgöra någon giltig anledning för utskottet att derpå grunda ett afslagsyrkande, alldenstund denna skrifvelse hufvudsakligen afsåg erhållande af statsbidrag till Långebro-skuldens betalande.

Då nu utskottet icke haft bättre skäl för sitt afstyrkande än det anförda, borde väl utskottet kunnat tillstyrka en skrifvelse till Kongl.

Ang. byggnadsskyldigheten af den inom Gärds härad icke belägna delen af Långebro. (Forts.)

Maj:t i ett så vigtigt ärende och icke, som skett, grundat sitt afslagsyrkande på den af år 1891 aflåtna skrifvelsen, som hade så litet sammanhang med den af mig i ämnet väckta motionen.

På de grunder, jag nu anfört, är det alldeles uppenbart, att jag, herr talman, icke har något yrkande att framställa, då jag icke har någon anledning att antaga, att kammaren skall frångå det beslut, hvartill utskottet kommit. Men jag är lika viss om, att de, som framdeles komma att representera de sju häradena, hvilka dessa personer än må blifva, skola återkomma till detta ärende och att det åter skall blifva föremål för Riksdagens behandling. Och det är i den fullkomliga vissheten, att det då skall vinna Riksdagens bifall och att de sju häradena då skola blifva befriade från sin brounderhållningsskyldighet, som jag vågat yttra mig som jag nu gjort.

Herr talman! Jag har icke något yrkande.

Herr Trolle: Efter min ärade grannes anförande skall jag kunna fatta mig mycket kort, och jag skall i likhet med honom icke framställa något yrkande. Ty då utskottet till skäl för sitt afstyrkande åberopat det numera upplysta förhållandet, att brobolagets direktion i en framställning till Kongl. Maj:t af den 30 september 1891 gjort en anhållan, som till sitt syfte öfverensstämmer med motionens och är på Kongl. Maj:ts pröfning beroende, får man väl anse, att utskottet på ett någorlunda acceptabelt sätt motiverat sin ställning. Det oaktadt kan jag icke neka till, att jag för den goda sakens skull dock hade hoppats, att utskottet — låt vara, att det icke direkt tillstyrkt motionen — dock i en för frågan gynsam skrifvelse vändt sig till Kongl. Maj:t eller, om detta icke kunnat ske, att utskottet åtminstone något litet mera tillmötesgående motiverat sitt afstyrkande. Jag har trott mig haft rätt hysa denna förhoppning af den anledning, att jag är alldeles öfvertygad om, att det icke finnes en ledamot af utskottet, som icke i likhet med motionären och mig ansett, att här föreligger, numera åtminstone, en oegentlighet, som bör rättas, en ojemnhet, som bör utjemnas. Ty jag ber att få påpeka, att detta onus, som åligger de sju häradena utöfver hvad de enligt lag äro förpligtade till med afseende å väg- och brohållningsskyldighet och utgår efter mantal, är af samma natur som de på viss jord hvilande bördor, såsom grundskatter, räntor, tionde eller huru de nu än må kallas, hvilka Riksdagen ju förut ansett böra afskrifvas eller aflösas. Att Riksdagen fortfarande så anser, framgår ock af det förhållandet, att den i dag bifallit framställningar om inlösen af tägtekarlsräntan och kronotionde. Riksdagen vill således, att dessa slag af onera tagas bort från jorden, vare sig genom afskrifning eller aflösning. Nu gäller frågan, på hvad sätt den oegentligheten, som här är i fråga, skall kunna upphäfvas. Det synes mig *dels* ligga närmast till hands, *dels* vara rättvisast, att staden Kristianstad, inom hvars område den omtvistade delen af bron är belägen, vore den, som på grund af den betydande vigt, bron har för staden, öfvertoge densamma till underhåll. Här stöta vi emellertid, som den ärade motionären nämnde, på ett privilegium, och privilegier äro alltid mycket farliga att komma öfver. Det förhåller sig verkligen så, att, såsom äfven nyss omnämndes, kammarkollegium vid ett till-

Ang. byggnadsskyldigheten af den inom Gärds härad icke belägna delen af Långebro. (Forts.)

fälle i meddeladt beslut ansett, att staden borde öfvertaga underhållet af ifrågavarande del, men att Kongl. Maj:t efter af justitiekanslern erhållna upplysningar, att Kristianstad vore på grund af privilegier befriadt från detta onus, återförvisat ärendet till kammarkollegium. För min del får jag säga, att äfven om jag anser, att Kongl. Maj:t ej kan upphäfva ett privilegium, jag dock icke finner något hinder för Kongl. Maj:t och Riksdag att upphäfva detta privilegium, i synnerhet om de förutsättningar, på grund af hvilka det tillkommit, bortfallit; och jag vågar till stöd härför påpeka, att Kongl. Maj:t och Riksdag icke tvekat att genom den nya väglagen upphäfva det privilegium med afseende å vägunderhåll, som tillkommit säterierna i Skåne. Något absolut hinder för att på nämnda sätt häfva orättvisan synes mig derför icke finnas. I den vägen finnes det för visso nog många prejudikat. Och om också detta privilegium icke kan upphäfvas, finnes det ett annat sätt, och det vore, att de sju häradena befriades från sitt onus, och sedan finge det gå med underhållet af denna del af bron huru det ville och huru förhållandena gestaltade sig. Frågan är nu emellertid beroende på pröfning af Kongl. Maj:t. Anledningen till det långa dröjsmålet är, att processer med anledning af nya väglagen tillkommit under tiden och att Kongl. Maj:t har velat, intill dess dessa blifvit afgjorda, vänta med sitt beslut i frågan. Jag ber vidare att få anmärka, att denna ansökan af september 1891 tillstyrkts af Konungens befallningshafvande i Kristianstads län och af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Först när ärendet kommit till kammarkollegium, ansåg detta på grund af de processer, som yppat sig, att man borde afvakta väglagens inverkan i detta afseende och afstyrkte Kongl. Maj:t från att tills vidare lemna sitt bifall.

Jag har, herr vice talman, i likhet med motionären icke något yrkande att göra. Jag ber endast att få uttala den vördsamma förhoppning, att Kongl. Maj:t och Riksdag måtte medverka till att från dessa härad aflyfta en börda, som särdeles nu, efter den nya väglagens införande, ej utan fog anses som en orättvisa och som numera endast låter historiskt försvara sig.

Herr Persson i Rinkaby: Herr vice talman, mina herrar! Ja, den bro, som här är fråga om, är ett af de gamla minnena från den tid, då Skåne tillhörde Danmark. Under den tiden pålades hvarjehanda onera, utan att någon motsvarande ersättning erhölls.

Brofrågan har på senaste tiden kommit i ett helt annat läge, nemligen sedan den nya väglagen blifvit antagen. Högsta domstolen har nu ålagt Gärds härad att underhålla ungefär hälften af bron, eller den del, som ligger på landsbygden. I fråga om den andra hälften, som är belägen inom staden Kristianstads område, har det redan förut påpekats, att Kongl. Maj:t förklarat Kristianstad icke kunna åläggas att underhålla denna del, och det lär väl näppeligen kunna komma i fråga att framdeles få ett sådant åläggande för Kristianstad. Som vi veta af historien, ålade Kristian IV, jemte det han befalde, att staden Kristianstad skulle uppbyggas, invånarne i städerna Vä och Åhus, då betydande städer i Skåne, att flytta till Kristianstad. Denna flyttning föranledde naturligtvis stora kostnader i orten, och det var icke möjligt

Ang. byggnadsskyldigheten af den inom Gärds härad icke belägna delen af Långebro. (Forts.)

för de dåvarande invånarne att utan landsbygdens hjelp kunna uppbygga en stad på en plats, der det icke fans en enda sten.

Förhållandet har sedan dess förändrats. Den stora skuld, som dessa sju härad åtogo sig att betala för denna bro, är numera gulden, och bron befinner sig nu i ett sådant skick, att den kan med ganska ringa kostnad underhållas. Följaktligen är det icke fråga om något större anslag från statens sida till brons underhåll, utan frågan är nästan uteslutande af principiel natur, eller om huruvida det kan vara rätt, att de sju härad, som ligga i närheten, fortfarande skola bidraga till underhållandet af bron, ehuru de deraf icke hafva någon nytta och kanske de flesta af deras inbyggare icke ens någon gång farit öfver bron. Nu är bron, såsom jag redan nämnt, visserligen i ett sådant skick, att för närvarande inga afsevärda kostnader derför behöfva uppkomma, men de sju häradena åligger dock skyldighet att afhjelpa hvad som kan komma att brista. Då det varit genom statens åtgörande, som detta åliggande har kommit på häradena, så tror jag, att det hufvudsakligen måste blifva staten, som skall träda emellan. Jag tror, att det ej finnes någon annan utväg, än att staten får deltaga i skyldigheten att, när så behöfves, underhålla bron. I den nya väglagen är föreskrifvet, att väghållningsdistrikten skola underhålla broarne inom deras områden, men att staten skall bidraga till kostnaden derför med ganska betydande belopp. Så synes mig också förhållandet böra blifva i detta fall, så mycket mera, som staten åtagit sig äfven andra onera, som förut ålegat jorden, såsom helgonskyld och tionde. Jag erinrar derjemte, att staden Kristianstad icke kunnat förpligtas att deltaga i brons underhållande.

För denna gång kan frågan, såsom den föreligger, icke vinna lösning. Men jag har velat påpeka de olägenheter, som förefinnas, på det kammaren, när frågan nästa gång förekommer, och då, såsom jag hoppas, till definitivt afgörande, må hafva reda derpå.

Herr Ivar Månsson: Det förvånar mig ingalunda, att representanterna för Kristianstads län, som ock motionären, icke äro fullt belåtna med det slut, hvartill utskottet kommit i denna fråga. Jag vill ej säga, att från deras sida uttalats någon synnerlig missbelåtenhet, men man synes i alla fall kunna spåra, att de ej äro belåtna med att utskottet icke gått ett steg längre. Jag vill för min del förklara, att de kunna vara berättigade härtill. Ty jag kan ej neka till, att efter mitt och många andras sätt att se saken, här föreligger en gammal orättvisa, som, efter allt hvad vi här i Riksdagen gjort för att söka utjemna gamla orättvisor, icke bör qvarstå. Här är fråga om ett gammalt privilegium, men sådana hafva vi icke varit rädda för att utjemna och afskaffa.

Emellertid har det varit omöjligt för statsutskottet att i det skick, hvari frågan nu föreligger, komma med något förslag i motionens rigtning. Men jag tror, att man kan hafva det hopp, att frågan, då den återkommer, skall kunna lösas på det sätt, att dessa sju härad blifva helt och hållet befriade från ifrågavarande skyldighet. Ty nu förhåller det sig så, att man ej vill och ej kan godkänna de gamla bestämmelser, som i äldre tider funnits af förevarande beskaffenhet.

Numera finnes ej, såvidt jag kan se, något skäl, hvarför dessa sju härad skola vara skyldiga att underhålla den del af bron, som ligger inom Kristianstads stads område. För mig och nära nog för alla medlemmarne af statsutskottet har det varit tydligt, att staden borde underhålla den del af bron, som ligger inom stadens område. Då Gärds härad får hufvudsakligen underhålla 300 meter af bron, vore det endast rättvist, att återstående 74 meter underhölles af staden. Men antingen det skall blifva staten eller staden, som skall öfvertaga underhållet, så är det åtminstone rättvist, att häradena befrias från skyldighet att bekosta den del af bron, som ligger utom deras område.

Ang. byggnadsskyldigheten af den inom Gärds härad icke belägna delen af Långebro. (Forts.)

Alla torde emellertid erkänna, att statsutskottet icke kunnat göra något i frågans förevarande skick. Men jag hoppas, att frågan skall återkomma från Kongl. Maj:t till Riksdagen och att Kongl. Maj:t då på framställning af häradsborna eller den som vederbör skall framkomma med förslag till lösning af frågan, så att denna sekelgamla orättvisa kan blifva rättad.

Herr Boström: Herr vice talman! Efter den siste ärade talarens anförande har jag ej mycket att tillägga.

Det är ju klart, att den fråga, som nu föreligger, förr eller senare måste återkomma till Riksdagen, och nog synes det mig, som om de härad, hvilka hafva fått ifrågavarande brobyggnadsskyldighet sig ålagd, borde befrias derifrån. Men på hvilket sätt detta skall ske, derom torde det vara omöjligt att för närvarande med någon bestämdhet uttala sig. För min del skall jag också derför endast yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Hvad utskottet hemstält bifölls.

§ 3.

Härefter föredrogos hvart för sig och blefvo af kammaren godkända bevillningsutskottets nedannämnda betänkanden:

n:o 21, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge;

n:o 26, i anledning af väckt motion angående förhöjning af tullen å vin; och

n:o 27, i fråga om ändring i gällande bestämmelser angående bevillningsafgift af bankbolag med sedelutgifningsrätt.

§ 4.

Till afgörande förelåg häruppå bevillningsutskottets betänkande n:o 28, i anledning af väckta frågor om beviljande af restitution af erlagd tullafgift vid utförsel af sammanmalet rågmjöl samt risgryn.

Punkterna 1 och 2.

Ang. restitution af tullafgift vid utförsel af sammanmalet rågmjöl.

Uti två särskilda motioner, afgifna n:o 10 inom Första Kammaren af herr *J. F. Wester* och n:o 61 inom Andra Kammaren af herr

Ang. restitution af tullafgift vid utförsel af sammanmalet rågmjöl. (Forts.)

E. Åkerlund hade hemstälts, att Riksdagen måtte besluta, att vid utförsel sjöledes från tullplats af sammanmalet rågmjöl må, efter derom hos generaltullstyrelsen gjord ansökan samt på de vilkor och föreskrifter, som kommerskollegium och generaltullstyrelsen föreslagit, åt idkare af qvarnrörelse medgifvas restitution af den tull, som af honom blifvit erlagd för en motsvarande, af honom från utlandet införd qvantitet råg, med iakttagande deraf, att 100 kilogram skall anses lemna 98 kilogram mjöl; hvarjemte i fråga om tillämpningen af detta beslut föreslås, af herr Wester, att beslutet skall träda i kraft å dag under innevarande år, som framdeles varder bestämd, samt af herr Åkerlund, att beslutet måtte vinna tillämpning snarast möjligt och från och med den dag, Riksdagen behagar bestämma.

Utskottet hemstälde:

1:o) att Riksdagen måtte besluta, att vid utförsel sjöledes från tullplats af sammanmalet rågmjöl må, efter derom hos generaltullstyrelsen gjord ansökning och i händelse styrelsen finner sådan kontroll, som här nedan omförmäles, kunna anordnas, åt idkare af qvarnrörelse medgifvas restitution af den tull, som af honom blifvit erlagd för en motsvarande, från utlandet införd qvantitet råg, hvarvid iakttages, att 100 kilogram råg anses lemna 98 kilogram mjöl, samt i öfrigt under vilkor:

a) att den, som vill af dylik förmån komma i åtnjutande, skall vara skyldig underkasta sig den besigtning af de till begagnande vid förmalningar afsedda maskiner och ledningar, som generaltullstyrelsen kan finna skäligt föreskrifva, äfvensom erforderlig kontroll å den färdiga varans uppsamling i säckar, af hvilken anledning det skall åligga honom att för hvarje gång, han vill tillverka dylikt för utförsel under restitutionsanspråk afsedt mjöl, hos tullförvaltningen å den tullplats, hvarifrån utförseln skall ske, derom göra anmälan;

b) att under hela tiden, förmalningen pågår, af tullförvaltningen beordrad tullbetjening skall närvara för att med tullplomber förse de säckar, i hvilka det färdiga mjölet fylles; skolande dessa plomber vid varans utförsel befinnas i orubbadt skick;

c) att vid utförseln angifningsinlagan skall vara åtföljd af tillverkarens under edlig förpligtelse afgifna och af två personer, som med förmalningen tagit befattning, till rigtigheten bestyrkta försäkran derom, att den till utförsel angifna varan är exportörens egen förmalningsprodukt och utgör sammanmalet mjöl, som framstälts uteslutande af råg, äfvensom att, efter det rågen undergått erforderlig rensning, ingenting, af hvad namn och beskaffenhet som helst, blifvit fråntaget eller tillsatt;

d) att härutöfver hvad i § 9 mom. 3 tulltaxeunderrättelserna enligt detta lagrums nuvarande lydelse finnes föreskrifvet skall i tillämpliga delar iakttagas; samt

e) att det skall åligga vederbörande idkare af qvarnrörelse att vidkännas alla de i och för restitutionsförmånens åtnjutande uppkommande kostnader; och

2:o) att herrar Westers och Åkerlunds förslag angående tiden för tillämpningen af Riksdagens under punkten 1:o) här ofvan fattade beslut icke måtte af Riksdagen bifallas.

Ang. restitution af tullafgift vid utförsel af sammanmalet rågmjöl. (Forts.)

Vid punkten 1 voro fogade reservationer:

af herr *Bergendahl*, som hemstält, att herrar Westers och Åkerlunds ifrågavarande motioner icke måtte vinna Riksdagens bifall;

af herrar friherre *Klingspor* och *Weinberg*, hvilka instämt i herr Bergendahls yttrande;

af herr *Lithander*, som hemstält om afslag å motionerna; samt af herrar *Jansson* i Krakerud, *Persson* i Rinkaby, *Tillberg* och *Hedgren*.

Sedan *punkten 1* blifvit föredragen, anförde:

Herr Jansson i Krakerud: Herr vice talman! Den här föreslagna restitutionen ser ganska oskyldig ut vid första påseendet, synnerligast derför att sjelfva restitutionsbeloppet icke är högt tilltaget, ty det är alldeles gifvet, att två kilogram skola gå bort, då man mal 100 kilogram spanmål. Häremot har jag således icke något att anmärka. Vore det dessutom endast fråga om restitution för utländsk spanmål och tillfredsställande kontroll deröfver kunde åvägabringas, så vore frågan icke af någon nämnvärd betydelse. Men här gäller det att bevilja restitution af tull vid utförsel af *svensk* spanmål, i det fall, som i den föredragna första punkten omförmäles, nemligen att man importerar lika mycket utländsk spanmål, som man exporterar svensk.

Nu förhåller det sig, såsom herrarne mycket väl känna till, så, att den svenska spanmålen står cirka en krona 75 öre à två kronor billigare i pris än den ryska spanmålen. Följden kommer naturligtvis att blifva den, att de stora qvarnarne, som ligga vid kusten, importera rysk råg och exportera svensk råg och derpå erhålla restitution på den svenska rågen, jemfördt med den tull, som de betalt för den ryska. Detta åter skall föranleda, att dessa qvarnar draga en stor del af den svenska spanmålen ned till kusten för att exportera densamma. Således måste de qvarnar, som ligga inne i landet, köpa utländsk, dyrare spanmål och frakta denna vara långa vägar samt derpå med densamma konkurrera med de stora qvarnarne, som ligga vid kusten. Detta gör, att många egare till qvarnar, som ligga inne i landet, se ifrågavarande förslag med stora bekymmer, och de hafva uppvaktat oss ledamöter i bevillningsutskottet med åtskilliga skrifvelser och anhållit, att vi måtte afstyrka dessa motioner, derför att de, om motionerna bifölles, icke skulle kunna uppehålla konkurrensen med de stora qvarnarne.

Jag finner för min del dessa skäl beaktansvärda och skall derför på grund af hvad jag nu sagt yrka afslag å såväl motionerna som utskottets hemställan.

Herr *Höjer* instämde häruti.

Ang. restitution af tullafgift vid utförsel af sammanmalet rågmjöl. (Forts.)

Herr Petri: Herr talman, mina herrar! Jag kan ej förstå, att det kan ligga något ondt uti att tillstyrka den ifrågavarande restitutionen, då deraf, såvidt jag kan finna, ingen skada kan följa. Statsverket skall icke betungas med någon exportpremie, då det icke är ifrågasatt större reduktion än två procent, hvilka, såsom hvar och en inser, gå bort i afdamning, och jag kan ej heller förstå, att de svenska qvarnarne inuti landet skulle lida någon förlust. Det är alldeles gifvet, att, om den svenska spanmålen, såsom den siste talaren sade, skulle ställa sig något billigare samt derför användas för export och dervid taga restitution, exportören måste utifrån införa motsvarande qvantitet spanmål, hvarigenom förhållandet utjemnas. Och exportörerna få härpå ingen annan förtjenst, än de kunna bereda sig genom att i främmande länder försälja detta sammanmalda mjöl. För min del tror jag icke, att det kan blifva någon större affär för saltsjöqvarnarne, emedan jag antager, att de skulle få svårt att konkurrera i utlandet med Ryssland och Tyskland i detta fall. Sjelfva hafva de uppgifvit, att de tro sig kunna få afsättning i Finland. Jag tror icke, att denna afsättning skall blifva synnerligen stor. Men å andra sidan bör man icke hindra en industri att försöka få en större omsättning och skapa svenskt arbete, då man icke kan se, att det gör någon skada. Jag tror för öfrigt icke, att motivet egentligen är det, att qvarnegarne beräkna någon särskild förtjenst derpå, utan att qvarnarne numera äro tilltagna i sådan skala, att de icke hafva sysselsättning för förbrukningen inom landet och följaktligen måste se sig om efter annat arbete för att kunna hålla sina verk i gång och slippa afskeda arbetarne. För min del anser jag, att stora skäl för bifall till förslaget föreligga, och skall jag derför, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Biesèrt: Den siste ärade talaren sade, att man icke kunde se, att en sådan bestämmelse som den föreslagna skulle verka såsom exportpremie. Jag å min sida tror deremot, att det är just som exportpremie den skulle komma att verka. Och det är derför att jag anser, att vi icke böra slå in på det systemet att medgifva exportpremier, som jag begärt ordet för att redogöra för min ställning till denna fråga.

Det är visserligen sant, att det fordras minst ett lika stort qvantum importerad spanmål som, efter 98 % räknadt, utfördt qvantum sammanmalet mjöl. Men då vi redan veta, att tull-lagstiftningen medgifver stora fördelar åt de stora qvarnarne i sjöstäder, så att de kunna importera utländsk spanmål för malning specielt till finsiktadt mjöl jemte biprodukter för afsättning inom landet, då kan man väl tänka sig, att följande fall uppstår: en qvarn importerar ett parti rysk spanmål, förmal det helt och hållet till finsiktadt mjöl och dess biprodukter samt säljer detta inom landet. Deremot finner qvarnen — under förutsättning, att de bestämmelser, som äro i fråga, skulle vinna Riksdagens bifall — med sin fördel förenligt att uppköpa svensk råg, hvilken egnar sig bra till sammanmalet mjöl, och exporterar detta, hvarvid qvarnen skulle hafva rättighet att tillgodonjuta hvad här kallas restitution, men jag för sådant fall skulle vilja kalla exportpremie.

Ang. restitution af tullafgift vid utförsel af sammanmalet rågmjöl. (Forts.)

Oafsedt de skäl, som den förste ärade talaren framdrog och jag till största delen instämmer i, kan jag, då här föreligger en principiel fråga af stor betydelse, icke godkänna det slut, hvartill utskottet kommit. Å andra sidan kan jag icke vara med om rent afslag, derför att jag anser, att en sådan industri som qvarnrörelsen bör hafva rätt till restitution af tull för mjöl, malet af sådan spanmål, som importerats från utlandet och för hvilken tull erlagts. Derför skall jag be att få föreslå, att i mom. c af den föredragna punkten 1 göres det tillägget, att emellan orden: »uteslutande af» och »råg» inskjutes: »*från utlandet införd*», d. v. s., att hela momentet skulle få följande lydelse:

c) att vid utförseln angifningsinlagan skall vara åtföljd af tillverkarens under edlig förpligtelse afgifna och af två personer, som med förmalningen tagit befattning, till rigtigheten bestyrkta försäkran derom, att den till utförsel angifna varan är exportörens egen förmalningsprodukt och utgör sammanmalet mjöl, som framstälts uteslutande af *från utlandet införd* råg, äfvensom att, efter det rågen undergått erforderlig rensning, ingenting, af hvad namn och beskaffenhet som helst, blifvit fråntaget eller tillsatt.

Jag kan så mycket hellre göra ett sådant yrkande, som jag af egen erfarenhet vet, att ett sådant tillvägagångssätt sker nu med afseende å andra artiklar, t. ex. med afseende på en, som jag känner väl till: juteväf, som användes till emballage af papper och trämassa.

I stycket strax före utskottets kläm förekommer ett yttrande, som jag för min del icke kan gilla och som jag skall be att få fästa kammarens uppmärksamhet uppå. Der står nemligen: »Beträffande motionärernas yrkanden angående tiden för tillämpningen af ett beslut i sådan rigtning, har utskottet dock ej funnit anledning att frångå den allmänt gällande regeln, att förändringar i tullagstiftningen skola träda i kraft från och med ingången af året näst efter det, hvarunder de beslutits.»

För det första kan jag icke tro, att det är alldeles sant, som utskottet säger, att detta är en »allmänt gällande regel», om den ock i många fall tillämpats. Säkert är, att denna regel icke är nyttig för landet och för dess industri. Jag skall be att få fästa herrarnes uppmärksamhet uppå, huru det gick till, då Riksdagen för några år sedan beslöt tull på velocipeder och velocipeddelar. Då trädde tullen i kraft den 1 januari året näst efter det, då Riksdagen fattat sitt beslut. Följden blef, att alla, som handlade med velocipeder, tänkte: här är en förmögenhet att tjena, och så reqvirerade de in massor af velocipeder, som öfversvämmade den svenska marknaden, hvilket hade till följd, att dessa handlande sjelfva till största delen, om icke ruinerades, dock ledo stora förluster och att dessutom den svenska velocipedindustrien fick en knäck, från hvilken den kanske aldrig kan repa sig. Vid nu föreliggande fråga skulle visserligen någon sådan verkan ej kunna tänkas, men på det nu Riksdagen måtte komma i tillfälle att bryta denna, som utskottet säger, allmänt gällande regel, vore det önskligt, att Riksdagen bifölle herr Westers motion i detta stycke; och jag skall för min del, herr talman, yrka bifall dertill.

Ang. restitution af tullafgift vid utförsel af sammanmalet rågmjöl. (Forts.)

Herr Hedgren: Då jag anser, att det skydd, qvarnindustrien redan åtnjuter, är fullt tillräckligt för denna rörelse, har jag icke kunnat biträda det slut, hvartill utskottet kommit. Visserligen sade en af utskottets ledamöter, herr Petri, att det icke skedde någon skada, om man förfore såsom utskottet föreslagit. Men det är just det, som skulle blifva följden; derom äro vi, som hysa en annan mening, förvissade. Såsom herr Jansson i Krakerud rigtigt påpekade, anse vi, att genom den fördel, som saltsjöqvarnarne skulle erhålla, skulle de kunna kasta fram en ännu större mängd spanmål i landet och derigenom i konkurrensen blifva ännu svårare för de smärre qvarnarne i landet, än nu är fallet. Följden skulle naturligen blifva, att dessa smärre qvarnar i landet skulle så småningom rent af försvinna, så att vi till sist endast finge några stora qvarnetablissement, som då uteslutande komme att beherska såväl spanmåls- som mjölmarknaden. Och hvilka tro herrarne då skulle få betala kalaset? För det första landtbrukarne och för det andra den konsumerande allmänheten.

Vidare vill jag särskildt understryka en annan sak, som herr Jansson i Krakerud äfven berörde, nemligen att den restitution, som här är föreslagen, icke är någon verklig restitution. Jag har nemligen rättighet att föra in en utländsk vara och föra ut den svenska förädlad och derpå njuta restitution. Det är ingen restitution. Nu kan det ju hända, att en del af utskottets ledamöter, som verkligen äro intresserade för detta förslag, icke fatta eller vilja fatta skilnaden mellan restitution i det ena och andra fallet. Men jag skall endast be att få anföra ett exempel, som möjligen äfven för dem skall tydliggöra skilnaden. Vi hafva en artikel, som bearbetas icke så litet äfven i Sverige, nemligen tobak. Den varan importeras till största delen utifrån, men vi hafva äfven tobak, som växer i landet, både i Skåne och på andra platser. Skulle vi nu utveckla det system, som här är i fråga, så att man vid utförseln af en svensk vara, visserligen förädlad, skulle få åtnjuta restitution, om man tagit in lika mycket utländsk vara, huru skulle det väl ställa sig i praktiken? Svensk tobak kan jag köpa, åtminstone den sämre qvaliteten, för cirka 50 öre pr kilogram; tullen på tobak är 1 krona per kilogram.

Antag nu t. ex., att jag importerar 100,000 kilogram utländsk tobak och att jag derefter inköper 100,000 kilogram svensk tobak. Jag mal så ned den svenska tobaken till snus och skickar denna produkt till utlandet. Den tullrestitution, jag får åtnjuta, när jag exporterar malen tobak eller snus, utgår visserligen med endast 48 öre pr kilogram. Men när jag mal ned tobak, så blir denna produkt icke genast snus, utan den måste fuktas så mycket, att vigten kommer att bli minst dubbelt så stor som förut. Alltså komma vi upp i en restitution, som i sjelfva verket uppgår till icke mindre än 1 krona per kilogram. Det skulle ju då för mig vara en utomordentligt god affär, om jag på detta sätt kunde exportera det inköpta partiet svensk tobak på 100,000 kilogram och af statsverket dervid i restitution återfå de 100,000 kronor, jag erlagt i tull för den utländska tobaken; det blefve en nettovinst på 50,000 kronor, och detta, om jag rent af skulle skänka bort den förmalda tobaken. Kunde jag dertill få något för den, så vore det en ännu större förtjenst på affären.

Ang. restitution af tullafgift vid utförsel af sammanmalet rågmjöl. (Forts.)

Vidare yttrades också, af herr Petri, att vi borde vidtaga de föreslagna åtgärderna för att skaffa dessa saltsjöqvarnar arbete, ty, såsom han sade, dessa qvarnar äro af den storlek, att de icke hafva full sysselsättning, om de endast skulle förmala inom landet uppköpt spanmål. Ja, det vore ju godt och väl, om hvarje näring kunde påräkna statens hjelp, så snart arbete börjar tryta; men jag tror, att detta vore en synnerligen farlig väg att slå in på, och det tror jag icke, att åtminstone Andra Kammaren vill vara med om.

Jag ber att få yrka afslag på såväl utskottets hemställan som motionerna.

Herr *Lorichs* instämde häruti.

Herr Sjö: Som herrarne torde erinra sig, hade vi en ungefär likadan motion till behandling under förlidet års riksdag, nemligen af herr Åkerlund. Den var af samma innebörd och afstyrktes af utskottet, och detta afstyrkande godkändes sedermera icke endast af Första Kammaren, utan äfven af Andra. Någon förändring af förhållanden har sedan dess efter mitt förmenande icke inträdt, som föranleder, att Riksdagen i år skulle fatta ett annat beslut än förlidet år, utan snarare tvärtom, ty man ser ju af de statistiska berättelserna, att de qvarnegare, som drifva denna rörelse, hafva under förlidet år — 1900 — exporterat något öfver 6 millioner kilogram mjöl, medan siffran år 1896 uppgick till omkring 124,000 kg. Deraf finner jag åtminstone för min del, att de qvarnar, som ligga vid kusten eller vid hamnar, som kunna importera sin spanmål från utlandet, redan kunna exportera sin vara, och detta ganska bra, och då föreställer jag mig, att vi icke behöfva uppmuntra dem genom något slags exportpremier.

Herrarne se af betänkandet, att intyg är afgifvet af kommerskollegii biträde, byråingeniör Ekstrand, den 1 mars 1898, och i detta säger han bland annat — det är långt och jag vill derför icke uppläsa det i dess helhet —: »Efter ett utbyte af 98 kg. mjöl pr 100 kg. råg utgör tullrestitutionen 3 kronor 77 öre per 100 kg. sammalet rågmjöl; tillsättas 5 % tullfritt mjöl, så restitueras 3,77 för 95 kg. mjöl eller 3,97 för 100 kg., d. v. s. tullverket skulle göra en förlust af 20 öre pr 100 kg. sådant mjöl». Alltså, tullverket eller staten — hvilket är detsamma — skulle göra en förlust, i fall man lemnade qvarnegarne denna fördel, som utskottet föreslagit, och då kan jag icke vara med om att bevilja dem detta.

På de skäl, som af föregående talare och reservanterna blifvit anförda, kommer jag till samma resultat, nemligen att yrka afslag. Jag kan icke ens vara med om herr Biesèrts förslag, ty jag tror icke, att det är bättre, utan snarare sämre än utskottets.

Herr Ivar Månsson: Herr talman! Jag är icke af samma mening, som den siste talaren uttryckte i slutet af sitt anförande, ty jag anser, att det ligger mycket både sant och rätt uti det förslag, som herr Biesèrt framstält. Men det är å andra sidan fråga om huruvida vi kunna så här på rak arm taga hans förslag och vara med på förslaget i öfrigt. Ty min uppfattning är för det första, att den

Ang. restitution af tullafgift vid utförsel af sammanmalet rågmjöl. (Forts.)

principen är alldeles rigtig, att, så snart det är utaf utländsk, hit importerad spanmål, som mjöl blifvit förmalet, man gerna må medgifva, att den reexporteras mot restitution af erlagda tullafgifter; en sådan princip finner jag vara rigtig, och den kan aldrig skada oss. Men för det andra fordras det också, att det finnes en kontroll på allt detta, både med afseende på blandning och derpå, att man ser till, att uti mjölet icke införes s. k. fint kli, hvarigenom man skulle kunna förskaffa sig en obehörig restitution, och att man i öfrigt vidmagthåller erforderlig kontroll deröfver, att det verkligen är utaf importerad spanmål, som det till utförsel anmälda mjölet har förmalts. Jag tror icke, att vi i detta fall böra lita på mjölnaren sjelf och hans mjölnardrängar. Detta anser jag vara en princip, som är alldeles origtig och som jag ännu aldrig sett inom vår lagstiftning.

Jag är således med på den princip, som af herr Biesèrt nu uttalats, men jag anser det vara nödigt, att vi, innan vi taga hans förslag, få se förslaget på annat sätt pröfvadt och framlagdt. Som frågan nu ligger, kan jag för min del icke finna annat, än att det icke är oss möjligt att nu taga hans förslag, och jag vill icke vara med om det i dess nu förevarande form. Men jag önskar och hoppas, att ett förslag i den rigtning, herr Biesèrt nu antydt, måtte framläggas för en kommande Riksdag, och att den kontroll, som deri erbjudes, blir sådan, att förslaget kan tagas.

Det är af denna anledning, som jag för det närvarande icke har att framställa annat yrkande än om afslag.

Herr Jansson i Krakerud: Äfven jag skall be att få instämma med den siste ärade talaren deruti, att kammaren naturligtvis icke kan redan nu bifalla ett sådant yrkande som det af herr Biesèrt framstälda, ty ett yrkande af detta slag bör ju först pröfvas af bevillningsutskottet, med fästadt afseende på den kontroll, som hans yrkande nödvändigt för med sig. Då nu emellertid Första Kammaren redan afslagit motionen, lär man icke kunna återremittera frågan till utskottet, och af denna anledning synes det mig, som om ingenting kan åtgöras rörande herr Biesèrts yrkande.

Jag ber dessutom att få påpeka, att den anmärkning, som gjorts emot sjelfva tillämpningen, icke torde vara rigtig. Den är naturligtvis rigtig endast under den förutsättning, att det är fråga om att *höja* tullen. Då bör man ju se till, att man får tullförhöjningen tillämpad med detsamma, så att man icke hinner importera något under mellantiden. Men här är icke fråga om något sådant, och derför kan bevillningsutskottet eller rättare Riksdagen mycket väl följa den gamla regeln i föreliggande fall.

Härefter skall jag be att få tillägga några ord med anledning af en ärad talares yttrande derom, att, om man kunde bereda industrien en lättnad genom det föreliggande förslagets antagande, man också borde göra det. Ja, vore det fråga om att åt qvarnindustrien *i sin helhet*, inom hela landet räknadt, bereda en lättnad, då vore en sådan sats rigtig. Men i stället är det här endast fråga om att åt ett par, tre stora qvarnar vid kusten skaffa en fördel på alla de andras bekostnad. Man skulle således hjelpa den minsta delen af qvarnindustrien

och stjelpa den större delen, och detta är något, som jag för min del icke kan vara med om, hvarför jag skall be att fortfarande få yrka afslag på såväl motionerna som utskottets hemställan.

Ang. restitution af tullafgift vid utförsel af sammanmalet rågmjöl. (Forts.)

Med afseende å herr Biesèrts förslag vill jag icke göra något yrkande, utan jag har endast velat uttala, att det är, minst sagdt, icke lämpligt — för att icke rent af säga omöjligt — att antaga detsamma så här utan vidare, på rak arm.

Herr Åkerlund: Jag förstår mycket väl, att man kan vara emot mitt förslag på grund af de nu gällande höga mjöltullarne, men jag tror dock icke, att detta bör få inverka, ty det finnes ju intet hinder att sänka dessa tullsatser.

Industrien i vårt land åtnjuter ju restitution för sina råvaror, och det är äfven fallet i fråga om qvarnindustrien, nemligen då det gäller siktadt mjöl. Det finnes för qvarnarne intet hinder att utföra siktadt mjöl af svensk råg, korn eller hvete, för så vidt de importera motsvarande qvantiteter af utländsk säd, och jag ber att få upplysa herrarne derom, att om det tillägg, som herr Biesèrt föreslog, skulle införas, så vore det alldeles öfverflödigt, ty qvarnarne hafva redan nu rättighet att importera utländsk säd och förmala den samt vid exporten erhålla tullrestitution, blott de ställa sig under kontroll. Så är förhållandet nu, och någon ändring i detta afseende behöfde alltså icke vidtagas.

Nu synes man hålla före, att om export af mjöl efter svensk råg skulle komma till stånd, så skulle man sätta en del östersjöqvarnar i tillfälle att på oskäligt sätt trycka på spanmålsmarknaden inne i landet och bereda dem möjlighet att slå under sig de spanmålspartier, som der finnas. Jag tror emellertid, att man, då man framställer denna anmärkning, glömmer, att frakttaxorna på våra jernvägar äro temligen stora, och de verka naturligtvis till fördel för qvarnarne inuti landet.

För öfrigt vill jag säga, att den prisskilnad mellan svensk och utländsk spanmål, hvarom man talat, visst icke uppgår till 2 à 3 kronor, såsom man har påstått, utan endast är 37 à 40 öre på råg och 25 öre på hvete, och sådana år, då man har god spanmål i Sverige, är skilnaden högst obetydlig.

Nu har jag alltid tänkt mig, att jordbrukstullar blifvit införda för att gagna landtbruket och först i andra hand qvarnarne. Man klagar öfver att den svenska rågen står i vida lägre pris än den utländska. Orsaken dertill är helt enkel. Den är svårare att ria och lämpar sig derför bättre för den utländska marknaden än för den inhemska, der sammanmalet mjöl, såsom herrarne nog känna, går ytterst litet. Kunde man nu ställa så till, att den svenska oriade och sämre rågen kunde användas till ett för densamma lämpligt ändamål, nemligen för export af sammanmalet mjöl, så vore det sannolikt, att rågpriset på den inhemska marknaden skulle stiga, och på samma gång skulle naturligtvis också exportpremien beständigt minskas. På detta sätt skulle restitutionen icke komma att lemna qvarnegarne vid kusten någon oskälig avance, och jag är äfven öfvertygad om att till följd af de höga frakterna qvarnarne inom landet nog få behålla sina handelsområden, äfven om exporten af svensk råg i någon mån komme att höja prisen på den oriade sämre svenska varan.

Ang. restitution af tullafgift vid utförsel af sammanmalet rågmjöl. (Forts.)

Så tillkommer ännu en sak, nemligen att den svenska rågen till följd deraf, att den är oriad, lemnar ett mindre utbyte af siktmjöl och kostar mera arbete än den utländska. När man öfverallt, synnerligen inom mycket protektionistiska kretsar, klagar öfver att den svenska spanmålen betalas lägre än den utländska, så skulle man väl hafva skäl att vänta, att man åtminstone inom dessa kretsar skulle vara med om detta förslag. Men långt derifrån. Jag vet, huru det lät i bevillningsutskottet, särskildt från vestgötarepresentanternas sida.

Emellertid, herr talman, då jag icke kan finna det annat än gagneligt och nyttigt för det svenska jordbruket, industrien och sjöfarten, om denna restitution skulle beviljas, så skall jag tillåta mig att yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan i den första punkten.

Herr Petri: Blott ett par ord.

Jag vill endast vända mig mot det af herr Hedgren fälda yttrandet, att de ledamöter af bevillningsutskottet, hvilka varit med om den föreslagna tullrestitutionen, icke rigtigt skulle hafva vetat hvad som med densamma afsetts, och det af honom i sammanhang dermed anförda exemplet i fråga om restitution för utländsk tobak, som åter utföres. Jag får erkänna, att detta exempel icke alls bidrog till att klara min uppfattning i detta fall, och jag tror icke heller, att herr Hedgren sjelf afsåg, att det skulle utgöra en tillfredsställande förklaring på hvad han anmärkt.

Vidare nämnde herr Hedgren, att det för alla industrier, som sakna arbete, skulle vara mycket bra att få påräkna statens mellankomst och hjelp. Emot detta ber jag först och främst att få säga, att jag icke vet, huruvida dessa qvarnar, hvarom fråga är, sakna arbete, men för mig förefaller det helt naturligt, att något sådant understundom kan ifrågakomma. För det andra ber jag på det bestämdaste få protestera emot, att den nu föreslagna restitutionen skulle beviljas för att dessa qvarnar skulle få statshjelp.

Jag har intet vidare att tillägga.

Härmed var öfverläggningen slutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner: 1:o på bifall till utskottets hemställan; 2:o på afslag såväl å utskottets förslag som å de i ämnet väckta motionerna; och 3:o på bifall till det af herr Biesèrt under öfverläggningen framstälda förslag. Herr talmannen ansåg den under 2:o omförmälda proposition vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering begärdes, blef nu, sedan till kontraproposition antagits yrkandet om bifall till utskottets hemställan, uppsatt, justerad och anslagen följande omröstningsproposition:

Den, som i fråga om första punkten af bevillningsutskottets förevarande utlåtande n:o 28 afslår såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets i punkten gjorda hemställan.

Voteringen utföll med 148 ja mot 36 nej; och hade alltså kammarens beslut utfallit i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Sedan häruppå *punkten 2* blifvit föredragen, yttrade

Herr Biesèrt: Med anledning af det beslut, kammaren nyss fattat rörande punkt 1 af förevarande betänkande, skall jag afstå från det yrkande jag gjort beträffande punkt 2.

Vidare yttrades ej. Kammaren fann herrar Westers och Åkerlunds ifrågavarande förslag icke till någon åtgärd föranleda.

Punkterna 3 och 4.

Ang. restitution af erlagd tull vid utförsel sjöledes af risgryn.

Uti kongl. proposition, n:o 46, dagtecknad den 1 februari 1901, samt i en inom Andra Kammaren af herr *H. Andersson* i Vestra Nöbbelöf väckt motion, n:o 81, hade förslag framstälts om beviljande af restitution af erlagd tull vid utförsel sjöledes af risgryn.

I den kongl. propositionen hade Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att besluta, att § 9 mom. 3 i de vid tulltaxan den 24 oktober 1898 fogade underrättelser om hvad vid taxans tillämpning iakttagas bör skall erhålla följande förändrade lydelse:

»3. Förutom den tullrestitution, hvarom här ofvan förmäles, medgifves ock:

A) Åt idkare af qvarnrörelse vid utförsel sjöledes från tullplats af följande vid qvarnen framstälda produkter, nemligen finsiktadt mjöl af hvete, råg eller korn samt gryn af hvete eller korn, restitution af den tull, som af honom blifvit erlagd för en motsvarande qvantitet från utlandet införd omalen spanmål af samma slag, hvarvid iakttages, att 100 kilogram hvete anses lemna 75 kilogram mjöl, 100 kilogram råg eller korn $66^2/_3$ kilogram mjöl och 100 kilogram hvete eller korn $66^2/_3$ kilogram gryn, samt i öfrigt under vilkor:

a) att afsigten — — — — — — — under hvilken tullplatsen lyder;

b) att minst 2,000 kilogram — — — — — — — och beskaffenhet i öfrigt;

c) att den omalna spanmål, — — — — — — — till riket införd;

d) att vederbörande tullförvaltning — — — — — — — utgående tulljournal;

e) att utförseln — — — — — — — är medgifven;

f) att det åligger — — — — — — — af generaltullstyrelsen fastställes och;

g) att för utbekommande — — — — — — — omalna spanmålsqvantiteter; samt

B) åt innehafvare af risqvarn vid utförsel sjöledes från stapelstad af vid qvarnen framstälda risgryn restitution af den tull, som blifvit

Ang. restitution af erlagd tull vid utförsel sjöledes af risgryn. (Forts.)

erlagd för en motsvarande qvantitet af qvarninnehafvaren under det halfva kalenderår, då utförseln eger rum, direkt från utlandet infördt eller från nederlag uttaget oskaladt ris, hvarvid förhållandet mellan den införda råvaran och den förädlade produkten beräknas sålunda, att af råvaran 30 procent anses lemna ett utbyte af 60 kilogram gryn på 100 kilogram ris samt återstående 70 procent ett utbyte af 88 kilogram gryn på 100 kilogram ris, i följd hvaraf tullrestitutionen skall utgå efter sistnämnda beräkningsgrund i den mån exportvaran till myckenheten öfverstiger 18 procent af inom det halfva kalenderåret införtulladt ris; skolande såsom vilkor i öfrigt för restitutionens erhållande gälla:

a) att afsigten att af det förtullade riset förmala gryn för export i sammanhang med råvarans angifning till förtullning anmäles;

b) att utförseln sker vid samma tullkammare, der införseln egt rum, så vida icke generaltullstyrelsen i särskildt fall annorlunda medgifvit;

c) att minst 2,000 kilogram gryn på en gång utföras; skolande exportinlagan vara åtföljd af tillverkarens under edlig förpligtelse afgifna och af två vittnen till rigtigheten bestyrka försäkran derom, att den till utförsel angifna varan är exportörens egen förmalningsprodukt;

d) att vederbörande tullkammare skall, efter exportvarans undersökning och nettovigtens utrönande samt säckarnes tullplombering och bevakning under transporten till och inlastningen i fartyget, härom meddela attest, hvilken såsom verifikation jemte angifningsinlaga och öfriga intyg bifogas tullkammarens utgående tulljournal;

e) att utförseln i öfrigt verificeras på sätt i denna paragraf finnes stadgadt beträffande öfriga varor, för hvilka tullrestitution är medgifven;

f) att det åligger vederbörande tullkammare att föra ett afräkningsdiarium för förtullningarna och exporterna, hvilket efter hvarje halft kalenderårs utgång afslutas utan öfverföringar från ett halfår till ett annat, och till hvilket formulär af generaltullstyrelsen fastställes; samt

g) att för utbekommande af här ifrågavarande restitution vederbörande ega att efter hvarje halft kalenderårs utgång i till generaltullstyrelsen ställd, genom vederbörande tullkammare dit insänd ansökning derom göra hemställan; börande dylik ansökning vara åtföljd af utdrag ur tullkammarens afräkningsdiarium och qvitterade tullräkningar å de tullafgifter, som belöpa för i afräkningsdiariet upptagna qvantiteter oskaladt ris.»

Herr Andersson i Vestra Nöbbelöf hade hemstält, att Riksdagen ville besluta, att nyss omförmälda lagrum skulle erhålla följande förändrade lydelse:

»Förutom den tullrestitution, hvarom här ofvan förmäles, medgifves ock åt idkare af qvarnrörelse vid utförsel sjöledes från tullplats af följande vid qvarnen framstälda produkter, nemligen finsiktadt mjöl af hvete, råg eller korn samt gryn af hvete, korn och oskaladt ris eller s. k. paddy, restitution af den tull, som af honom blifvit erlagd

för en motsvarande qvantitet från utlandet införd omalen spanmål af samma slag, hvarvid iakttages, att 100 kg. hvete anses lemna 75 kg. mjöl, 100 kg. råg eller korn 66$^2/_3$ kg. mjöl, 100 kg. hvete eller korn 66$^2/_3$ kg. gryn, och 100 kg. oskaladt ris eller s. k. paddy 65 kg. gryn samt i öfrigt under vilkor:

Ang. restitution af erlagd tull vid utförsel sjöledes af risgryn. (Forts.)

a) —
— —»

Utskottet hemstälde,

3:o) att Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition, angående restitution af erlagd tull vid utförsel af risgryn, icke måtte af Riksdagen bifallas; samt

4:o) att herr Anderssons motion, angående restitution af erlagd tull vid utförsel af risgryn, icke heller måtte af Riksdagen bifallas.

Vid *punkterna 3 och 4* hade afgifvits reservationer:

af herr *Cavalli,* som hemstält,

3:o) att Riksdagen måtte besluta, att åt innehafvare af risqvarn må vid utförsel sjöledes från stapelstad af vid qvarnen framstälda risgryn medgifvas restitution af den tull, som blifvit erlagd för en motsvarande qvantitet af qvarninnehafvaren direkt från utlandet infördt eller från nederlag uttaget oskaladt ris, hvarvid förhållandet mellan den införda råvaran och den förädlade produkten beräknas sålunda, att 100 kilogram oskaladt ris anses lemna 70 kilogram gryn, samt att såsom vilkor i öfrigt för restitutionens erhållande skall gälla:

a) att afsigten att af det förtullade riset förmala gryn för export i sammanhang med råvarans angifning till förtullning anmäles;

b) att utförseln sker vid samma tullkammare, der införseln egt rum, så vida icke generaltullstyrelsen i särskildt fall annorlunda medgifvit;

c) att minst 2,000 kilogram gryn på en gång utföras; skolande exportinlagan vara åtföljd af tillverkarens under edlig förpligtelse afgifna och af två vittnen till rigtigheten bestyrkta försäkran derom, att den till utförsel angifna varan är exportörens egen förmalningsprodukt;

d) att det oskalade ris, för hvilket restitution af tullmedlen beviljas, skall vara inom de näst före utförseln förflutna tolf månaderna förtulladt;

e) att vederbörande tullkammare skall, efter exportvarans undersökning och nettovigtens utrönande samt säckarnes tullplombering och bevakning under transporten till och inlastningen i fartyget, härom meddela attest, hvilken såsom verifikation jemte angifningsinlaga och öfriga intyg bifogas tullkammarens utgående tulljournal;

f) att utförseln i öfrigt verificeras på sätt i denna paragraf finnes stadgadt beträffande öfriga varor, för hvilka tullrestitution är medgifven;

g) att det åligger vederbörande tullkammare att föra ett afräkningsdiarium för förtullningarna och exporterna, till hvilket formulär af generaltullstyrelsen fastställes; samt

h) att för utbekommande af här ifrågavarande restitution veder-

Ang. restitution af erlagd tull vid utförsel sjöledes af risgryn. (Forts.)

börande ega att i till generaltullstyrelsen ställd, genom vederbörande tullkammare dit insänd ansökning derom göra hemställan; börande dylik ansökning vara åtföljd af utdrag ur tullkammarens afräknings-diarium och qvitterade tullräkningar å de tullafgifter, som belöpa för i afräkningsdiariet upptagna qvantiteter oskaladt ris.»;

af herrar *Jansson* i Krakerud, *Lundström* och *Petri*, hvilka velat förorda medgifvande af restitution vid utförsel af risgryn, under vilkor att förhållandet mellan den införda råvaran och den förädlade produkten beräknas sålunda, att 100 kilogram oskaladt ris anses lemna 75 kilogram gryn;

samt herrar *Persson* i Rinkaby och *Hedgren*.

Sedan utskottets under *punkten 3* gjorda hemställan blifvit upplästs, anförde:

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet grefve Wachtmeister: De svårigheter, som gjort frågan om restitution af tull vid utförsel af risgryn till en ganska svårlöst fråga, hafva icke, åtminstone icke i nämnvärd mån, rört den principiella sidan af saken, utan hafva yppat sig, då det gält att i detalj bereda tillämpning åt erkända principer. Restitution af tull enligt § 9 mom. 5 tulltaxeunderrättelserna, d. v. s. efter pröfning i hvarje särskildt fall af generaltullstyrelsen och på de af tullstyrelsen fastställda vilkor, eger naturligtvis rum i fråga om risgryn såväl som om andra af utländskt råämne inom landet tillverkade varor. Men denna form för restitution är mycket besvärlig och svår i fråga om risgryn, derför att i hvarje fall fordras en profmalning, som är förenad med särskilda svårigheter. Principielt befogadt måste det emellertid anses vara, att restitution af tull äfven i fråga om risgryn eger rum efter en viss bestämd utbytesberäkning. Vid export af finsiktadt mjöl och gryn af de vanliga sädesslagen medgifves dylik restitution, och hvilka principiella hinder skulle då möta för att medgifva sådan äfven vid export af gryn af ris, som ju ock är ett sädesslag? Något hinder kan icke ligga i beskaffenheten af den näring, hvarom fråga är, risförädlingsindustrien; den är endast till nytta för landet, den bereder arbete åt ett antal arbetare, den befordrar i sin mån handel och sjöfart och den lemnar i affall ett erkändt värdefullt foderämne. Å andra sidan är det uppenbart, att, lika litet som vi i Sverige vilja medgifva exportpremier åt näringar i allmänhet, det icke föreligger något som helst skäl att göra det i detta fall. Derom äro alla ense.

Svårigheten ligger således enbart uti att utfinna det *rigtiga måttet* för det utbyte, efter hvilket restitution skall beräknas. Åtskilliga beräkningsgrunder hafva blifvit föreslagna. Så föreslogs i en motion i fjor att bestämma utbytesprocenten till 60 %; i den i år föreliggande motionen föreslås 65 %; i tvenne vid betänkandet fogade reservationer resp. 70 och 75 % — således ganska vexlande beräkningsgrunder. Den af Kongl. Maj:t föreslagna utbytesberäkningen uppgår vid utförsel i

förädlad form af *hela* det i hvarje fall införda partiet råris till 79,6 % — således den högsta af alla de föreslagna beräkningsgrunderna. Vid flerfaldiga profmalningar har det emellertid visat sig, att detta utbyte endast i ett par fall kan vinnas. Naturligt är, att stora svårigheter måste möta att utfinna en utbytesberäkning så beskaffad, att den å ena sidan bereder möjlighet för risqvarnarne att utföra risgryn och å andra sidan tryggar staten mot uppkomsten af exportpremier, detta beroende derpå, att resultaten af förmalningarna i de särskilda fallen blifva synnerligen olika. Sättes utbytesprocenten så högt, att under inga förhållanden någon förlust för tullverket kan uppstå, då kan man lika gerna låta bli hela saken, ty då kan icke någon nämnvärd export af risgryn ega rum. Vi se af betänkandet, att representanterna för ifrågavarande industri förklarat, att, om utbytesprocenten sättes högre än 65 %, någon export icke kan ega rum. Å andra sidan är det, såsom nämndt, klart, att staten icke kan åtnöja sig med en utbytesberäkning så beskaffad, att den gifver anledning till en exportpremie, hvarigenom vållas förlust för staten och framkallas de kända olägenheter, som åtfölja exportpremier. Resultatet af de många profmalningar, som egt rum, kan anses vara, att fara för uppkomst af exportpremie föreligger, om utbytesberäkningen sättes lägre än 77 eller allra lägst 75 %.

Ang. restitution af erlagd tull vid utförsel sjöledes af risgryn. (Forts.)

Då så är förhållandet, fråga herrarne kanske, huru Kongl. Maj:t kunnat föreslå en utbytesberäkning af 60 % för $^3/_{10}$ af ett infördt parti råris. Då måste, kan man ju säga, en exportpremie uppkomma, under förutsättning nemligen, att qvarnegaren inskränker sin export till ett parti, som i förädlad form motsvarar $^3/_{10}$ af den införda varan. Bevillningsutskottet har ock sagt detta och derför afstyrkt bifall till det kongl. förslaget. Jag skall dock be att få underställa denna fråga kammarens pröfning.

Den i ämnet verkstälda utredningen har, såsom antydt, ådagalagt, att synnerligen stora svårigheter möta vid försöket att uppställa en utbytesberäkning, som både bereder möjlighet för export af risgryn och tryggar staten mot uppkomsten af en exportpremie. Grundtanken i Kongl. Maj:ts förslag är nu den, att man på grund af dessa svårigheter skulle åtminstone tills vidare afstå från att uppställa en *generel* utbytesberäkning och inskränka sig till att bereda möjlighet för qvarnarne att exportera åtminstone *någon del* af deras tillverkningar under sådana förhållanden, att någon risk för statsverket icke uppstår. Detta är syftet med det kongl. förslaget. Det grundar sig derpå, att af det råris, som införes, 30 % består af alldeles oskaladt ris, medan 70 % utgöres af ris, som befriats från skalen, och att erfarenheten visat, att utbytet af de tre tiondedelarne kan sättas till 60 % och för de sju tiondedelarne till 88 %. Om nu qvarnegaren inskränker sig till att af ett infördt parti i förädlad form exportera $^3/_{10}$, så uppstår ju obestridligen för honom någon fördel, hvilken jag dock af skäl, som jag strax skall angifva, icke vill kalla exportpremie. Det är nemligen så, att om qvarnegaren inskränker sin export, såsom jag nämnde, till $^3/_{10}$, så stanna öfriga $^7/_{10}$ qvar i landet, och då får staten den fulla tullen derför. Tänker jag mig å *ena* sidan det fallet, att egaren inskränker exporten till $^3/_{10}$ af det införda råriset och derför åtnjuter restitution

Ang. restitution af erlagd tull vid utförsel sjöledes af risgryn. (Forts.)

af tull efter en utbytesberäkning af 60 %, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, medan återstående $^{7}/_{10}$ stanna i landet och staten får den fulla tullen för dessa, å *andra* sidan det fallet, att qvarnegaren utför i förädlad form *hela* den införda råvaran och åtnjuter restitution efter en utbytesberäkning, som icke kan anses vara för statsverket betryggande mot uppkomsten af exportpremie, d. v. s. exempelvis 70 % eller någon procent under 77 eller möjligen 75 %, så är det uppenbart, att tullverkets förlust blir väsentligt mindre enligt Kongl. Maj:ts förslag än enligt det senare alternativet. Jag skall söka att visa detta. Konsumtionen af risgryn inom riket utgör omkring 10,000 ton; under förlidet år förtullades 1,750 ton; återstår alltså 8,250 ton, som tillverkats af svenska risqvarnar, och för tillverkning häraf har användts omkring 10,700 ton råris. Den lägre utbytesprocenten, som finnes upptagen i Kongl. Maj:ts förslag, kan komma till användning endast för 42,8 % af sistnämnda qvantitet (förhållandet mellan 70 och 30), således enligt detta förslag — om man beräknar, att precis 30 % af under året förtulladt råris exporteras i förädlad form — årligen för högst 4,500 ton. Detta under förutsättning, att exporten absolut stannar inom de $^{3}/_{10}$, då den högsta förlust, som för statsverket kan uppkomma, uppgår till omkring 20,000 kronor. Endast i allra ogynsammaste fall skulle förlusten uppgå till detta belopp. Om man återigen uppställer en utbytesprocent, som kan föranleda uppkomsten af en verklig exportpremie, finnes det icke någon bestämd gräns för den förlust, som kan uppkomma. Det är tydligt, att, om såsom vilkor för rätten att åtnjuta restitution efter 60 % på $^{3}/_{10}$ af det införda partiet råris uppställes, att de $^{7}/_{10}$ skola stanna i landet och alltså derför betalas full tull eller ock exporteras efter en utbytesberäkning af 88 %, dermed en synnerligen kraftig hämsko lägges på uppkomsten af spekulationer i vinst på exportpremier. En sådan spekulation kan icke uppkomma, ty vinsten blir omintetgjord, derigenom att man för att vinna den lilla fördelen på de tre tiondedelarne måste behålla i landet de sju tiondedelarne. Om konsumtionen redan är, så att säga, mättad, så finner qvarnegaren ingen användning för dessa $^{7}/_{10}$. Uppställer man deremot en generel utbytesprocent, som är ofördelaktig för tullverket, kunna spekulationer pågå huru länge som helst. Hela det införda partiet exporteras igen i förädlad form, och då tager exportören en vinst på hvarje parti, nemligen så många procent, som utgöra skilnaden mellan det verkliga utbytet och det beräknade lägre.

Om man nu nöjer sig med den mindre fördel, som enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle beredas qvarnegarne, så är att märka, att denna dock icke är att förakta. Ty om de hafva infört mera ris, än att de för den förädlade varan kunna få afsättning inom landet, äro de i tillfälle att utföra en del. Man ser ock, att de mindre qvarnarne förklarat sig nöjda med Kongl. Maj:ts förslag. Deremot kan någon industri i större skola, baserad på export, härigenom icke uppstå.

Som sagdt, risken för statsverket begränsas inom mycket måttliga gränser. Alltid måste, då man medgifver restitution efter en generel utbytesberäkning, i fråga om alla varor kunna inträffa, att fördel beredes exportören, om han genom förbättrade procedurer vinner ökadt utbyte af råvaran. Den omständigheten, att någon förlust för tullverket

kan uppstå, måste alltid tagas med i räkningen, då restitution medgifves.

Ang. restitution af erlagd tull vid utförsel sjöledes af risgryn. (Forts.)

På grund af hvad jag nu haft äran anföra anser jag, att ett bifall till det kongl. förslaget innebär en, så vidt förhållandena medgifva, tillfredsställande lösning af denna svårlösta fråga.

Herr Persson i Rinkaby: Jag skall först be att med afseende å föredragningssättet få föreslå, att diskussionen får röra sig om såväl den kongl. propositionen som den i ämnet väckta motionen, men att herr vice talmannen sedan behagade framställa proposition i fråga om hvardera punkten för sig.

Sedan kammaren bifallit den af herr Persson sålunda gjorda hemställan, lät herr talmannen uppläsa utskottets under *punkten 4* gjorda hemställan. Häruppå lemnades ordet på begäran åter till

Herr Persson i Rinkaby, som nu anförde: Herr statsrådet har redan utförligt redogjort för grunden till restitutions beviljande. Någon fara i den rigtningen i fråga om en vara, som icke kan frambringas i landet, har han uppvisat icke förefinnas.

Med anledning af nu föreliggande motion skall jag be att få återkalla i herrarnes minne en liknande motion, som förelåg till behandling vid sistlidet års riksdag. Samme motionär hade då väckt förslag om en restitution efter en utbytesberäkning af 60 %. Emellertid hade jag och en annan ledamot af bevillningsutskottet i särskilda reservationer uttalat oss för 65 %, och vid votering i frågan godkände kammaren detta förslag med 127 röster mot 42, men i den gemensamma voteringen föll det med 188 röster mot 176. Om nu sedan den tiden något inträffat, som kunnat ändra kammarens uppfattning i frågan, så skulle det väl vara den utredning, som af Kongl. Maj:t nu förebragts. Denna utredning är emellertid hufvudsakligen hemtad från de danska förhållandena, hvilka i många hänseenden icke äro jemförliga med våra. Särskildt bör framhållas den stora kostnad, den ifrågavarande industrien hos oss får vidkännas, derigenom att vi icke hafva frihamnar eller andra sådana förmåner, som finnas t. ex. i Köpenhamn.

Då denna industrigren är alldeles ny och det ännu finnes endast tre qvarnar i landet, är det ju alldeles naturligt, att de i första rummet sökt fylla landets behof af risgryn; den höga tull, vi nu hafva, har ock helt och hållet utestängt importen från andra länder. Men då de svenska qvarnarne kunna producera en ganska betydlig mängd utöfver hvad inom landet kan konsumeras, är det klart, att det vore för denna industri förmånligt, om en export af risgryn kunde ega rum i likhet med hvad förhållandet är i Tyskland och Danmark. Enligt det kongl. förslaget skulle emellertid endast $^3/_{10}$ af ett infördt parti råris kunna exporteras. Men det är naturligt, att, om ej åtgärder vidtagas för att förebygga, att de starkare krossa de svagare, det för de mindre qvarnarne då blir omöjligt att kunna uthärda konkurrensen med de större. Ifrågavarande qvarnar äro byggda uteslutande för risgrynstillverkning; och naturligt är, att de vilja hafva full sysselsättning. Men om icke

Ang. restitution af erlagd tull vid utförsel sjöledes af risgryn. (Forts.)

mer än $^{3}/_{10}$ af risgrynsproduktionen får utföras, såsom i den kongl. propositionen föreslås, skall det snart uppstå ett stort öfverskott af risgryn i landet, som helt och hållet skall döda någon af konkurrenterna. Men om detta än för konsumenterna kan i visst hänseende vara förmånligt, är det dock ur nationalekonomisk synpunkt beklagligt, om en sådan industri går under.

Nu har det ifrågasatts, att utbytesberäkningen skulle bestämmas till 70 %, och bevillningsutskottets ordförande har vid detta betänkande fogat en reservation i det syftet. Inom bevillningsutskottet blef för öfrigt denna sak rätt mycket diskuterad, och i sjelfva verket var det knappt någon, som ville stanna vid det förslag, som till sist blef utskottsmajoritetens. I följd af kompromisser och försök att få fram vissa förslag såsom kontrapropositioner händer det ibland, att man får ett utskottsbetänkande sådant, att egentligen ingen ledamot är rigtigt med derom. Så var det ock i detta fall. Då omröstning skulle ega rum mellan rent afslag eller 75 % eller 70 % eller regeringens förslag, sökte hvar och en begagna sig deraf för att få sin vilja igenom. Jag är för min del nästan öfvertygad, att, om det förslag, som innehålles i den af ordföranden afgifna reservationen, framkommit under mindre ogynsamma förhållanden i nämnda hänseende, det skulle ha erhållit majoritet inom utskottet och frågan kanske då blifvit här i kamrarne löst i den rigtningen.

Nu kan det frågas, huru man kan komma till en sådan siffra som 70 %. Härpå må först svaras, att det är omöjligt att komma till en bestämd siffra, derför att resultaten vid de olika malningsförsöken varit så olika. Hvad som dock gifvit mig anledning att i denna fråga ändra ståndpunkt, då jag förra året höll på 65 %, skall jag be att få redogöra för. Så vidt man vet, har ingen export egt rum från de mindre qvarnarne, utan endast från den stora qvarnen i Göteborg. Vid malningsförsök af officiel art, som der egt rum — en del uppgifter ha kommit in, som icke varit officiella — har utbytesprocenten varit resp. 67,90 och 59,69. Detta gaf mig anledning att i fjor hålla på en lägre siffra. Sedan dess har erhållits 68 %. Medeltalet blir icke mycket mer än 65 %. Men då man sökt göra sig underrättad om, huruvida qvarnegarne kunde beröfvas den förmån de nu hafva att få restitution under statens kontroll, hafva de förklarat, att de, för att slippa de kolossala kostnader, som äro förenade med denna form för erhållande af restitution, i lyckligaste fall skulle kunna vara med om en utbytesberäkning af 70 %. Sätter man en högre siffra, har man icke allenast gjort det för dem omöjligt att exportera, utan ock förhindrat dem att begagna det sätt de för närvarande begagna; då måste denna qvarnrörelse helt och hållet nedläggas. Det är naturligt, att under sådana förhållanden herr statsrådet och chefen för finansdepartementet gifvit den anvisningen: hellre än att taga en siffra, som gjorde exporten omöjlig, må man låta det bero vid status quo. Men då man kan hysa den tillförsigten, att denna industri möjligen kan existera med en utbytesberäkning af 70 %, tror jag, att kammaren denna gång gjorde klokast i att afvika från sitt förlidet år i frågan fattade beslut och icke helt och hållet afslå frågan. Detta visar ju bäst, att frågan har sin stora betydelse. Då motionen förra året kom

fram, var det alldeles obekant, hvad denna risgrynsfråga innebar. Men sedan dess har regeringen uppmärksammat frågan och gjort en utredning samt framlagt saken för Riksdagen. Nu säger man, att det skulle blifva en premie för qvarnegarne, om vi taga regeringens förslag. Men herr statsrådet och chefen för finansdepartementet har sagt, att det *icke* skulle blifva någon premie, emedan icke någon export skulle vara möjlig efter 88 %; och dessutom uppstår det vid förmalningen en hel del produkter, som i vanliga fall endast blifva foderämnen. Hvad fodermjölet beträffar, har det förut visats, att det icke kan användas till något annat än till kreatursutfodring. Men för sådant hafva vi ju tullfrihet, och det skulle derför vara egendomligt, om man i detta fall skulle lägga tull på en sådan vara.

Ang. restitution af erlagd tull vid utförsel sjöledes af risgryn. (Forts.)

På grund af hvad jag nu sagt skall jag be att få yrka bifall till den vid betänkandet af bevillningsutskottets ordförande, herr Cavalli fogade reservation.

Herr Petri: Åberopande hvad jag anfört i föregående fråga om restitution å rågmjöl, anser jag, att man bör söka bereda den industri, som nu är i fråga, utsigter att kunna existera, så att den kan förskaffa såväl arbetsgifvarne som arbetarne inom densamma skälig inkomst. Jag kan derför icke vara med om utskottets förslag att helt och hållet afslå den ifrågavarande tullrestitutionen, utan jag har sökt att finna en utbytessiffra, som jag skulle kunna anse vara den rätta. Det har dervid naturligtvis för mig varit alldeles bestämmande, att denna siffra icke sättes så lågt, att staten skulle få betala någon premie för att industrien skulle kunna existera. Denna industri är, såsom herrarne veta, ganska ny i vårt land; den har icke funnits här mer än några få år. Nu ligger just svårigheten uti att finna en rätt utbytessiffra. Hvad Kongl. Maj:ts proposition beträffar, har herr statsrådet och chefen för finansdepartementet sjelf sagt, att, om man skulle antaga den, man skulle kunna utsätta sig för att gifva en exportpremie, som efter herr statsrådets beräkning skulle uppgå till omkring 20,000 kronor. Jag tror likväl, att, om man antager Kongl. Maj:ts proposition, det kommer att blifva en något större statspremie, emedan jag anser, att herr statsrådet räknat för lågt i afseende på den import, som skulle komma att ega rum. Enligt 1899 års statistiska uppgifter infördes af omalet ris och gryn tillsammans omkring 14,000 ton, som, då ingen export skett, förbrukats inom landet. Om man dertill lägger 6,000 ton för export, blir det hela en införsel af 20,000 ton. Af dessa skulle enligt Kongl. Maj:ts förslag qvarnegarne vara berättigade att exportera $^3/_{10}$ emot en restitution af 60 %. Detta skulle — under förutsättning, att den rätta utbytessiffran, såsom jag tror, är 75 % — blifva en premie af ungefär 33,000 kronor om året, som qvarnarne sålunda skulle få. Detta är anledningen, hvarför jag icke kan vara med om Kongl. Maj:ts proposition.

Jag kan icke heller vara med om herr Hans Anderssons förslag, emedan jag anser en utbytessiffra af 65 % vara för låg. Nu kan man fråga, hvarför jag anser siffran 75 vara den rätta. Jag skall såsom en förklaring rörande anledningen dertill be att få nämna, dels att — såsom också herr statsrådet och chefen för finansdepartementet

Ang. restitution af erlagd tull vid utförsel sjöledes af risgryn. (Forts.)

upplyste — Kongl. Maj:ts proposition i genomsnitt angifver utbytessiffran till 79,6 %, hvilket jag tror vara så nära som möjligt den rätta siffran, och dels att man i Tyskland räknar ett rendement af 82 %, som likväl, om qvarnegarne kunna styrka, att de icke fått så mycket, kan nedsättas med högst 5 %, så att den lägsta siffran blir 77 %, och dels slutligen emedan, såsom framgår af betänkandet, uppgifvits, att vid en qvarn vid förmalning erhållits 15 % gryn af prima qvalitet, 45 % af sekunda och 15 % bruck, hvilket sammanlagdt gör 75 %. Det är på grund af dessa skäl, som jag anser, att utbytessiffran 75 bör vara den rätta. Den blir lägre än i Tyskland och blir lägre i genomsnitt, än Kongl. Maj:t föreslagit, men jag anser ändå, att den bör vara den rätta, emedan de tyska qvarnarne möjligen kunna hafva en eller annan fördel framför de svenska, såsom t. ex. att de icke behöfva betala tullen förut, såsom de svenska få göra, hvarigenom en ränteskilnad uppstår till de tyska qvarnarnes fördel.

Jag tror sålunda, att det bör vara lämpligast för qvarnegarne, om utbytessiffran sättes till 75 %, och jag skall derför taga mig friheten att på grund häraf yrka bifall till herr Cavallis vid betänkandet fogade reservation med den ändring, att siffran 70 utbytes mot siffran 75.

Herr Hedgren: Då jag reserverat mig utan att angifva några skäl, så vill jag så godt först som sist säga, att jag ansluter mig till herr Cavallis reservation.

Här gäller det icke samma sak som i den föregående punkten i fråga om rågmjöl; ty här är det fråga om en verklig reexport af en införd utländsk vara, och den principen är ju erkänd, och qvarnegarne hafva redan nu den fördelen. Då kan man fråga, hvarför de icke äro nöjda. Jo, orsaken är — såsom herr Ola Persson i sitt anförande yttrade — att det för dessa qvarnegare är så ytterst besvärligt och förenadt med så stora kostnader att få denna reexport beviljad, att de hellre önska ett bestämdt lagstadgande, efter hvilket de alltid kunna handla. Och för att icke herrarne må tro, att de klaga i ogjordt väder, skall jag be att få gifva en liten upplysning om huru det går till, då dessa qvarnegare vilja hafva restitution. Det första, de hafva att göra, är att gå in till Kongl. Maj:t med anhållan att få åtnjuta förmånen af restitution, oaktadt den importerade varan upplägges på nederlag. Denna ansökan remitteras af Kongl. Maj:t till generaltullstyrelsen, och från generaltullstyrelsen går den — beroende på hvilken qvarn det gäller — t. ex. till tullkammaren i Göteborg, hvarefter den går samma väg tillbaka till Kongl. Maj:t, som derpå fattar sitt beslut. I vanliga fall tager detta en tid af 6 veckor från ansökningens inlemnande. Detta veta nu qvarnegarne och gå derför i allmänhet in med ansökningen i och med detsamma ångfartyget med lasten afgår från afgångsorten. Resan drager väl i allmänhet ungefär 6 veckor, och sålunda inträffar det kongl. brefvet, som meddelar beslut rörande ansökan om restitution, ungefär samtidigt med fartygets ankomst. Men det är icke nog med detta, utan sedan skall man ingå till generaltullstyrelsen och meddela det kongl. brefvet samt anhålla att få föreskrift, huru man skall förfara för att åtnjuta denna restitution. Då remitterar naturligtvis generaltullstyrelsen denna fråga till tull-

kammaren i Göteborg, och så går ärendet tillbaka till generaltullstyrelsen, som ändtligen fattar sitt beslut. Detta innehåller alltid, att qvarnegaren skall vända sig till generaltullstyrelsens tekniska biträde och tullinspektionen på platsen, och han får sedan rätta sig efter deras föreskrifter. Det kan nu hända, mina herrar, sedan en qvarnegare gått in till generaltullstyrelsen med en dylik begäran och sedan generaltullstyrelsen beviljat densamma och man sålunda har att sätta sig i förbindelse med bland andra styrelsens tekniska biträde, det kan hända, säger jag, att denne är bortrest på några dagar eller några veckor. Ja, hvad skall man då göra? Då är det ingenting annat att göra än att vänta, att lägga upp lasten och låta hela qvarnverksamheten hvila, till dess att det tekniska biträdet kommit tillbaka. Herrarne kunna förstå, hvad det innebär att i dessa tider låta ett stort etablissement stå i dagar och veckotal för att vänta på en person. Derför är tydligt, att den förbättring, som härutinnan är mest önskvärd, är att dylika olägenheter måtte kunna i framtiden undvikas. När det tekniska biträdet kommer, ställes hela qvarnen under tullbevakning och sopas ren, sedan släppes mälden på och profmalningen tager sin början. Malningen varar en à två dagar, och derefter väges allting upp och kontrolleras. Det är icke små summor, som en sådan profmalning går till; det tekniska biträdet, som bor i Stockholm, skall ha reseersättning och fritt vivre, och tulltjenstemännen och tullbetjente skola ock ha ersättning; allt som allt kostar hvarje profmalning i medeltal omkring 500 kronor. Detta om profmalningarna.

Ang. restitution af erlagd tull vid utförsel sjöledes af risgryn. (Forts.)

Den siste talaren sade, att man inom bevillningsutskottet ej stält sig ovillig gent emot en ändring härvidlag, och det gälde der endast att kunna ena sig om en utbytesprocent. Jag är den förste att medgifva, att om så hade kunnat ske, hade nog utskottets förslag varit ett annat. Nu hade man en procentberäkning i Kongl. Maj:ts proposition och en annan i motionen.

I afseende å den af Kongl. Maj:t föreslagna vill jag säga, att alla inom utskottet varit ense om, att denna siffra varit den olämpligaste, som blifvit föreslagen. När herr statsrådet och chefen för finansdepartementet började denna debatt, var jag verkligen mycket intresserad, ty jag trodde, han skulle afgifva några förklaringar, hvarför han föreslagit just den utbytesberäkning, som han gjort, men jag får säga, att jag äfven efter herr statsrådets anförande anser dessa siffror lika olämpliga. Vi skola blott, såsom herr statsrådet och chefen för finansdepartementet yttrade, undersöka, hur det ställer sig i ett enda fall. Om en last, som i allmänhet innehåller 50,000 säckar, d. v. s. cirka 5,000 ton, kommer till en qvarn och Kongl. Maj:ts förslag då skulle tillämpas, hade qvarnegaren rätt att för $^3/_{10}$ af denna last åtnjuta restitution, om han reexporterade med ett utbyte af 60 %. Han finner detta med sin fördel förenligt, reexporterar $^3/_{10}$ af lasten och afsätter det öfriga inom landet. Är nu den af Kongl. Maj:t föreslagna utbytesprocenten af 60 för hög eller för låg eller är den lagom? Jo, den är för låg, mina herrar, ty på dessa $^3/_{10}$ får qvarnegaren en synnerligen stor fördel, så stor till och med, att han får en styf exportpremie, och det böra vi söka undvika. Reexporterar han deremot hela partiet, så, mina herrar, lider han en ganska dryg förlust. Hur

Ang. restitution af erlagd tull vid utförsel sjöledes af risgryn. (Forts.)

jag än tillämpar Kongl. Maj:ts siffror, kommer jag i alla fall icke till något tillfredsställande resultat.

Vidare yttrade herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, att dessa siffror skulle enligt hans åsigt utgöra en kraftig hämsko på spekulationen, derest jag hörde honom rätt. Ja, det tror jag väl det, de komma antagligen att blifva en så kraftig hämsko på spekulationen till och med, att qvarnarne måste läggas ned. Men det är väl icke meningen? Nej, låt dem gerna spekulera och medgif restitution med den utbytessiffra, som kan vara lämplig.

Oaktadt man emellertid inom utskottet varit ense om, att Kongl. Maj:ts siffror vore olämpliga, så, hvad händer? Jo, när utskottet skrifver sitt betänkande, säger det bland annat på sid. 32 följande: »Den af Kongl. Maj:t föreslagna utbytesberäkningen utgör, såsom ofvan nämnts, vid utförsel af *hela* den införda qvantiteten 79,6 procent, och då enligt utskottets åsigt ett medgifvande af en lägre utbytesprocent, låt vara af en mindre del af den införda qvantiteten, skulle med här i landet gällande tullagstiftning innebära en premie på statens bekostnad, så» etc. Kan man tänka sig något mer kostligt? Alla voro öfverens om olämpligheten af de båda siffror, Kongl. Maj:t föreslagit i detta fall, den högre siffran lika väl som den lägre, men utskottsmajoriteten tager i alla fall medelproportionalen af dessa båda siffror och säger sedan, att den är den rätta. Herrarne förstå, att jag icke kunnat vara med om något sådant.

Motionären har föreslagit, att utbytessiffran skulle sättas till 65 %. Jag får upprigtigt bekänna, att jag icke kan vara med på det förslaget heller, ty jag anser nemligen den siffran var för gynsam för qvarnegarne.

När jag sökt för mig klargöra, hvilken utbytesprocent, som skulle blifva den rätta, utgick jag från tvenne hufvudprinciper.

Den första och vigtigaste af dessa var den att se till, att statens rätt under alla förhållanden icke träddes för nära, och den andra gick ut på, att man borde söka ställa det så, att en reexport möjliggjordes för dessa risqvarnar. Men huru har jag nu kommit till den siffra, 70 %, som jag har, kanske herrarne fråga. Jo, som herr Ola Persson nyss anmärkte, det är på grund af dessa profmalningar, som blifvit verkstälda under officiel kontroll. I Göteborg ha två profmalningar egt rum; den ena försiggick den 12 januari 1900 och den gaf ett utbyte af 59,69 % gryn, den andra var — märk väl, mina herrar — af samma last och egde rum den 13 januari, den gaf i utbyte 67,9 %, i juli, den 20, gjordes ytterligare en profmalning, och då blef utbytet 68,25 % gryn, således i medeltal 65,28 %. Dessa profmalningar äro företagna under officiel kontroll, och derför måste man lita på dessa siffror.

Den andra frågan här, som jag gjort, har varit den: Hvarför hafva profmalningarna utfallit så olika? Jo, det beror helt enkelt derpå, att riset är så ofantligt olika i qvalitét, och detta beror i sin tur på det skördesätt, som användes i de risalstrande länderna, och hvilket är alldeles olika mot vårt. När de der skördat riset och tröskat ur kornen, ha de icke såsom vi några goda och sköna lador att lägga in riset i, utan det får ligga i stora högar ute på marken och gassa sig i solskenet. Det kan ligga så i flera månader, utan att det kommer regn

på det, men så kan det hända, som herrarne förstå, att det kommer en eller två dagars regn, och då tager riset, som ligger ute, skada. De, som sedan köpa riset från dessa länder, få ju, som man lätt inser, snart sagdt, köpa »grisen i säcken» och de måste taga emot varan, huru beskaffad den än må vara. Det här är alltså en ganska vansklig affär.

Ang. restitution af erlagd tull vid utförsel sjöledes af risgryn. (Forts.)

Herr Petri yttrade, vill jag minnas, att man i Tyskland har en utbytesprocent af 82 %, och han nämnde vidare, att de få reklamera 5 % af detta. Ja, det är verkligen så der, och man kan ej annat än finna det egendomligt, att de kunna reda sig under sådana vilkor. Men, herr Petri, hvad beror det på? — Jo, helt enkelt derpå, att de gryn, som tillverkas i Tyskland, särskildt från Bremen och Hamburg, exporteras till Syd-Amerika, Cuba och sådana delar af verlden, der invånarne äro ytterst litet noggranna i afseende å varans qvalitét, de taga nemligen endast bort det yttersta skalet, och på det sättet blir det för dem risgryn; negrerna äro ju icke så noggranna i den här vägen, utan de anse till och med smågrynen som en läckerhet. Men när t. ex. qvarnarne här i landet skola tillverka dylik vara, måste grynen noga malas och slipas, ty vi äro — som herr Petri vet — mycket noggranna, när vi skola hafva risgryn.

Jag vill till sist säga, att här är icke fråga om beredande af skydd för en näring, utan det är fråga om att låta en näring, som har tillkommit och uppvuxit just under detta protektionistiska skydd, fortfarande få ha lif och möjligen utvecklas, och det är derför icke allenast nyttigt, utan äfven nödvändigt att låta dessa qvarnar åtnjuta restitution på lämpliga vilkor.

Herr talman! På grund af de skäl, jag nu anfört, ber jag att få yrka bifall till den af herr Cavalli afgifna, vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Meyer: Jag skall be att få yttra några få ord med anledning af den ärade talarens på eksjöbänken anförande. Han sade, att äfven han gerna ville vara med om att söka hjelpa den ifrågavarande risqvarnindustrien, och han föreslog i sådant syfte, att vi skulle fastställa utbytessiffran till 75 procent.

Jag skall be att få erinra derom, att den ledamot af utskottet, som här först yttrade sig, lemnade faktiska upplysningar om de profmalningar, som egt rum, och som han nämnde, var vid dessa den högsta siffran ungefär 68 % gryn och den lägsta omkring 59 %. I likhet med den förste ärade talaren skall jag be att få meddela, att jag för min del tror, att det förslag, som föreligger i form af herr Cavallis reservation, skulle hafva segrat inom utskottet, derest icke, då utskottet fattade sitt beslut, vi ännu hade lefvat i den tron, att risqvarnegarne, hellre än att ha en så hög utbytessiffra som 70 %, ville bibehålla status quo. De tre representanterna för de tre risqvarnar, som för närvarande finnas, hade nemligen förklarat detta för oss. Men efter hvad jag hör i dag, ha de nu, fastän motvilligt, gått in på att antaga en utbytessiffra af 70 %, derför att olägenheterna och kostnaderna för profmalningarna äro så stora, att de hellre skulle vilja se resultatet, som skulle uppstå, om Riksdagen fastställde siffran

Ang. restitution af erlagd tull vid utförsel sjöledes af risgryn. (Forts.)

till 70 %. Om man nu, efter sedan de förklarat detta, skulle höja utbytessiffran, skulle det helt säkert blifva slut med all deras export, ty de skulle då icke kunna åtnjuta den rättighet, som de nu hafva, nemligen att kunna reexportera och få restitution efter det verkliga utbyte, som deras varor hafva lemnat. Då skulle alltså inträffa, att sedan Kongl. Maj:t och en motionär inkommit till Riksdagen med ett förslag i syfte att hjelpa denna risqvarnindustri, skulle Riksdagen fatta ett beslut, som skulle fullständigt störta dem, derför att det för dem skulle blifva omöjligt att kunna reexportera.

Jag vill nämna det, att jag i risqvarnarnes intresse önskar, att Riksdagen, i stället för att fastslå en siffra af 75 %, biträder utskottets hemställan och afslår alla de föreliggande förslagen. För min enskilda del kan jag dock icke nu, efter de upplysningar jag i dag erhållit, hafva något emot att biträda förslaget om utbytessiffrans fastställande till 70 %.

Häruti instämde herr *Olsson* i Sörnäs.

Herr Andersson i Vestra Nöbbelöf: Jag har icke mycket att tillägga till de utredningar, som de föregående talarne egnat åt denna fråga, men jag har dock velat säga några ord med anledning dels af det slut, hvartill utskottet kommit, dels ock utaf det yrkande, som af herr Petri här blifvit gjordt.

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet sade här, att den i den kongl. propositionen föreslagna utbytessiffran af 60 % å 30 % af råvaran och 88 % å återstående 70 % af råvaran är den rätta. Dessa siffror äro dock — såsom flere talare förut sagt — ganska olämpliga för risqvarnarne, det vore nemligen för dem alldeles omöjligt att kunna med dylik utbytessiffra exportera några gryn utöfver de 30 %. När en af qvarnarne kan på dygnet afverka omkring 1,800 säckar ris, kunna herrarne förstå, huru stora qvantiteter ris denna qvarn behöfver exportera. Nej, det blir dem alldeles omöjligt, och qvarnarne få derför stå stilla större delen af året, och egarne måste under den tiden afskeda allt sitt folk, så när som kanske på ett par, tre stycken, för att sedan, när arbetet åter efter mellantiden börjar, skaffa och inlära nytt folk. Hvilka stora förluster detta innebär, inses ju lätt.

Herrarne tro kanske, att det är som en föregående talare sade, att qvarnegarnes omkostnader i medeltal för en profmalning uppgå till 500 kronor? Nej, den summan är en helt annan, kostnaden är nemligen mycket större. Den kostnad, som nyss nämndes, räcker icke på långt när, då man tager i betraktande, att qvarnarne för ett par dagar måste afstängas för annan verksamhet än sjelfva profmalningen. Sedan tillkomma andra omkostnader, som våra svenska risqvarnar ha, men icke de utländska, nemligen räntor på erlagda tullafgifter, nederlagsafgifter och tulluppsyningsafgifter m. fl., hvilka afgifter gå till ganska betydliga belopp. Jag vill nämna, att jag har uppgifter, som visa, att dessa kostnader endast för tvenne laster, från tiden då lasterna ankommo till lossningsplatsen och till dess de intagits i qvarnen, uppgått till icke mindre än 31,885 kronor 24 öre. Det är således inga obetydliga omkostnader, som våra risqvarnar för kontrollens skull

måste underkasta sig, men som de utländska qvarnarne äro fria från. Det vore då besynnerligt, om Riksdagen skulle vilja omintetgöra en industri, som har så stora förutsättningar att kunna utveckla sig. Jag ber äfven få nämna, att arbets- och öfriga omkostnader, som en risqvarn haft för tvenne laster, uppgått till omkring 200,000 kronor. Mina herrar, hvem tillfalla dessa penningar? Jo, hufvudsakligen våra arbetare. Om derför dessa risqvarnar ej beredas möjlighet att afyttra en del af tillverkningen å den utländska marknaden, utan måste inskränka sig till förmalning af de gryn, som kunna konsumeras inom landet, och således under en stor del af året måste stå overksamma, komma dessa arbetsförtjenster att uteblifva. Detta blifver ju en ren nationalekonomisk förlust, som man väl ej bör förbise.

Ang. restitution af erlagd tull vid utförsel sjöledes af risgryn. (Forts.)

Man har nämnt, att utbytessiffran lämpligen kunde sättas till 75 %. För min del får jag säga, att jag icke kan förstå, huru man kan anse denna siffra skälig. Om man ser på resultatet af de här berörda två profmalningarna, som föranstaltats under statens kontroll, så finner man, att den ena visat ett utbyte af 59 % och den andra ett utbyte af 67 %. Dessutom har herr statsrådet och chefen för finansdepartementet här upplyst om, att äfven en tredje profmalning blifvit verkställd, som visat 79 %. Ja, profmalningar kunna göras på olika sätt, men de ha i medeltal ej visat högre utbyte än högst 68 %. Man bör väl derför ej sätta utbytessiffran högre, än hvad medelsiffran i detta hänseende visar. Jag anser, att, huru herrarne än resonera, det blir nödvändigt, om man vill att risgrynsqvarnarne fortfarande skola kunna existera, att ställa dem på sådan grund, att de åtminstone utan för stor förlust kunna drifva sin rörelse. Ty jag kan icke tro — det säger jag upprigtigt — att Riksdagen skall vilja slå i hjel denna industri, helst som den ej på något sätt konkurrerar med andra näringar.

I likhet med en föregående talare ber jag få säga, att hellre än jag är med om att bestämma utbytessiffran till 75 %, hellre tager jag utskottets förslag, ty då kunna dessa qvarnar åtminstone ännu någon tid bortåt existera.

För närvarande skall jag icke yttra mig vidare, utan be att, oaktadt jag i min motion har en annan utbytessiffra, få yrka bifall till herr Cavallis reservation.

Herr Lyckholm: Då denna fråga i fjor förelåg till kammarens afgörande, röstade jag för en utbytessiffra af 65 %. Sedan dess har jag ännu mera sökt sätta mig in i frågan; och jag får säga, att, om den siffran då blifvit beslutad af Riksdagen, jag åtminstone nu skulle hafva ångrat mitt votum.

Angående utbytet vid risförmalningen hafva olika siffror uppgifvits. I fjor uppgafs utbytessiffran vara 63 %, ja, till och med blott 52 och några hundradels procent. För bevillningutskottets afdelning uppgafs den då vara, efter hvad som sades i kammaren, 60 % plus 20 % brutna gryn. Jag har också en uppgift härom, men den har jag fått på privat väg, och i den heter det, att utbytet blifvit: 50 % hela prima gryn, 25 % brutna gryn i olika storlekar, 7 à 8 % smågryn, 12 à 13 % fodermjöl, 3 à $3\frac{1}{2}$ % agnar, och förlusten $\frac{1}{2}$ à $\frac{3}{4}$ %. Om man nu jemför

Ang. restitution af erlagd tull vid utförsel sjöledes af risgryn. (Forts.)

min uppgift i fråga om utbytet af agnar och fodermjöl vid förmalningen, nemligen att dessa produkter uppgått till 15 à 16 ½ %, dels med den uppgift i detta hänseende, som af motionären i fjor lemnades, eller att de uppgått till 32,79 %, och dels med de af kommerskollegium lemnade uppgifterna, eller att samma utbyte beräknats till 23 %, kan man icke annat än känna sig öfverraskad af så stora skilnader i malningarnas resultat. Man finner af de siffror, som nu under diskussionen af föregående talare omnämndes, att ifrågavarande industri gått högst betydligt framåt. Ty då i fjor medelsiffran vid utbytet angafs för gryn vara mellan 63 % och 52 och några hundradels %, ha vi nu kommit upp till en medelsiffra af 65 ¼ %. Jag vill icke på något sätt bestrida rigtigheten af de officiella intygen vid de gjorda profmalningarna, men jag ber få säga, att, när Riksdagen skall fatta beslut i en sådan restitutionsfråga som den föreliggande, det icke är nog med att veta, huru mycket gryn det blifvit vid profmalningarna, utan den måste äfven veta, huru mycket det *bör* kunna blifva. Från den tyska lagen veta vi, att utbytesprocenten för ris i skal beräknas till 66 % samt att der äfven förekomma andra siffror, nemligen 82, 85, 88 och 96 %; det är visserligen sant, att, om t. ex. utbytesprocenten beräknas efter 82 %, ett afdrag af 5 % kan beviljas; men dylikt afdrag har, ehuru sökt, ej beviljats.

Af den af kommerskollegium och generaltullstyrelsen lemnade utredningen ser man, att qvarnegarne åberopat en mängd saker, som man efter närmare granskning finner icke vara med sanna förhållandet öfverensstämmande. De säga, bland annat, att smågrynen vanligen måste slås i hop med mjölet och säljas till kreatursföda. Jag har från Göteborgs ris- och valsqvarn skaffat mig upplysning om de olika pris, som noteras för risgryn här i Sverige, och fått följande uppgifter: för hela gryn 20—27 öre per kg.; brutna gryn 18 ½ öre per kg.; fodermjöl, ljust 11 ½ öre per kg. och mörkt 8,5 öre per kg. samt riskli 6 öre per kg. Vidare säga de, att i Sverige vill ingen köpa smågrynen annat än till samma pris som kli och andra fodersorter. När sådana pris, som uppgifvits, noteras för smågryn och fodermjöl, då kan ingen sätta tro till den uppgiften, att qvarnegarne slå de små grynen tillsammans med fodermjölet.

Så upplysa dessa qvarnegare om, att i Danmark endast finnes en risqvarn, men att denna vore en ofantligt stor affär med egna ångbåtar på Indien. Ja, affärer kunna vara relativa här i verlden. Den ärade motionären omtalade nyss, att Göteborgs ris- och valsqvarn har en tillverkningsförmåga af 1,800 säckar per dygn. Beräknar jag då, att qvarnen arbetar 300 dygn om året, blir det en årlig tillverkning af 540,000 säckar eller i rundt tal 54,000 ton.

Jag har här ett meddelande, Grosserersocietetens beretning for 1900, som är utgifvet i Köpenhamn och af hvilket vi erfara, att till Danmark inporterats under år 1900 182,711 säckar ris, och om vi se på samma import under de sista 11 åren, finna vi, att medelsiffran är cirka 194,000 säckar per år. Det är sant, att den man, som eger Köpenhamns Rismølle, äfven eger flera stora ångbåtar, men detta har i och för sig sjelft ingenting att betyda med afseende å qvarnaffären, ty dessa ångbåtar äro icke anskaffade för risqvarnens egen skull, utan för

bedrifvande af rederirörelse. För öfrigt behöfs det icke så många ång-båtar för åberopade risqvarn. En ångbåt kan taga 4 à 5 tusen ton, och då importen af ris årligen uppgår till 19,000 ton i medeltal, så skulle det ju icke blifva mera än fyra à fem ångbåtslaster; detta med ångbåtarne är alltså icke någon anledning till att påstå, att de skulle ligga öfver oss i fördelar.

Ang. restitution af erlagd tull vid utförsel sjöledes af risgryn. (Forts.)

Vidare säges också i kommerskollegiets och generaltullstyrelsens gemensamma berättelse, att man i Danmark skulle sälja smågrynen i och för hönsafveln, men jag vill då åberopa Grosserersocietetens ofvannämnda publikation, der det härom säges: »Priserne paa den herværende Rismølle sluttede ved Udgangen af 1900 till 12 $^1/_2$ för Rangoon Taffel Ris, til 12 $^1/_8$ à 12 $^3/_8$ for Bassein Taffel Ris og til 11 à 11 $^1/_2$ for brækkede Sorter, alt per 100 Pd nett fortoldet». Smågrynen kosta alltså i Danmark 22 à 22: 50 kronor per 100 kilogram. Men hvem har råd att föda några höns med ett sådant fodermedel. Det talades här, då det var fråga om nedsättning af majstullen, att man skulle vidtaga en dylik nedsättning, derför att man derigenom skulle få äfven ett billigt foderämne för höns; detta ämne, majs, skulle nemligen i Danmark ha visat sig vara ett kraftigt foderämne. Nu säger man, att dessa smågryn också användas till detta ändamål. Det tror jag emellertid icke är fallet, då ju dessa gryn äro för dyra.

Den ärade motionären uppgaf, att omkostnaderna vid denna industri skulle vara så stora här i Sverige, och han uppgifver, att nederlagskostnaden för en intagen last paddy skulle uppgå till 4,000 kronor. Den största rislast, som togs in till Göteborg under åren 1899 och 1900, var den last, som kom med »City of Dublin» från Rangoon och som utgjorde 4,607,072 kilogram; nederlagsafgiften för denna last gick till 1,704: 62 kronor. Nederlagsafgiften utgör, som bekant, 1 % af den erlagda tullen, hvartill sedan komma åtskilliga utgifter för tullbevakningen, magasinsbesigtning m. m., men i alla fall tror jag icke, att dessa kostnader kunna uppgå till mer än 2,500 kronor eller deromkring. Ibland kunna ju särskilda omständigheter göra, att losskostnaderna blifva större än vanligt, men dessa fall torde få betraktas som undantag. När så t. ex. den första laddningen ris kom till Göteborg, måste man lasta den på pråmar och förvara den sålunda, emedan byggnaderna ännu icke voro färdiga. Som pråmarne voro förhyrda och togos i anspråk lång tid, ökades kostnaderna deraf ansenligt.

Nu hafva flera talare här föreslagit, att man skulle sätta utbytesprocenten till 70. Jag för min del tror dock icke, att man kan sätta en fix siffra, ty en sådan kan aldrig blifva rättvis. Jag tror, att om vi sätta den till 70, så blir den för liten, och likaså är 75 för liten, och äfven 80. Jag anser, att man icke bör utgå derifrån, att den till Sverige eller Nord-Europa importerade risen aldrig innehåller mer än 70 % skalad och 30 % oskalad ris. Det kan ske, att en qvarnegare här i Sverige köper en rislast från Indien, med det uttryckliga vilkor, att den icke får innehålla så mycket som 30 % oskaladt ris, utan endast 20 eller 15 % sådant, och detta blir då till fördel för importören vid tull- och restitutionsbehandlingen.

I kongl. brefvet af den 23 augusti 1895 bestämdes, att den s. k. paddyn skulle tullbehandlas som paddy, alltså 3: 70 kronor per 100

Ang. restitution af erlagd tull vid utförsel sjöledes af risgryn. (Forts.)

kilogram. Men det är med detta något ganska egendomligt, ty Riksdagen har beslutat en tull å paddy eller oskaladt ris, och det är ju något annat än det, som kommer in hit till Sverige; det, som kommer hit, är icke paddy, utan s. k. cargoris, som innehåller 30 % oskaladt och 70 % skaladt ris. För att herrarne skola få en mera lefvande uppfattning af hvad cargoris verkligen är och hvad paddy är, har jag här tagit med mig två påsar, af hvilka den ena innehåller oskaladt ris eller paddy och den andra cargoris, som importerats hit från Indien. Till det yttre äro ju påsarne ögonskenligen lika stora, men den ena med paddyn väger 1,132 gr., då deremot den andra med cargoris väger 1,460 gr., och är således den senare 29 % tyngre än den förra.

Det är ju gifvet, att ju renare riset är, desto större utbyte får jag af den intagna lasten. Jag vill dermed säga, att om jag bestämmer restitutionsprocenten till 70, så får denna siffra inte vara fix, utan variabel på det sättet, att den kan ökas, när så erfordras, med en viss tilläggsprocent, beroende på, huru mycket oskaladt ris och huru mycket skaladt ris det fins i partiet. Önskvärdheten af en dylik anordning har för öfrigt herr Meyer redan förra året påpekat.

Jag vill vidare fästa herrarnes uppmärksamhet på en annan omständighet, som äfven finnes omnämnd i kommerskollegii och generaltullstyrelsens förut citerade berättelse, nemligen att man i Danmark beräknar, att en tunna oskalad ris väger 160 skålpund, medan en tunna skalad väger 236 skålpund; det skalade riset är alltså 47 ½ % tyngre än det oskalade. Då nu Riksdagen har bestämt, att tullen skall beräknas å paddy och icke å skalad ris, så har — åtminstone kan jag icke inse annat — Kongl. Maj:t i det afseendet fästat liten eller ingen vigt vid Riksdagens bestämmelse, utan gått helt och hållet sin egen bana. Men något sådant kan väl icke vara rigtigt, ty derigenom få ju naturligtvis qvarnidkarne ett tullskydd, som är alldeles för stort, och inom qvarnindustrien är det inga, som ha så stort tullskydd som just risqvarnarne.

Jag vill icke vidare upptaga kammarens tid, utan på grund af de af mig nu anförda skälen ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Brodin: Då jag inom utskottet medverkat till det beslut, som utskottet fattat i denna punkt, ber jag att få säga några ord.

Vi hafva inom utskottet allt mer och mer kommit till den öfvertygelsen, att här är fråga om att fastslå exportpremier, och detta är för mig orsaken till, att jag icke kunnat vara med om att bifalla vare sig Kongl. Maj:ts förslag eller motionen.

Kongl. Maj:ts förevarande förslag om restitution är hemtadt från Danmark, men det har icke de danska föreskrifternas detaljbestämmelser. Som herrarne sett af utskottets betänkande, är det i Danmark så ställdt, att riset väges och tull bestämmes derefter, och vidare undersöker man, huru många procent oskaladt ris och huru många procent skaladt ris partiet innehåller, och för dessa olika procent betalas särskild tull. Här föreligga icke några sådana bestämmelser. Men då resultatet af profmalningarna blifvit så olika, som man här nu har uppgifvit, och då man vidare ser på den utbytesprocent, som

är fastslagen i Tyskland, framgår alldeles tydligt, att här finnes som äfven af den föregående talaren påpekades — en stor möjlighet att tillgodose något annat än det, som är meningen att tillgodose. Om man nemligen blandar den skalade risen med den oskalade och fortgår på det sättet, kan derigenom naturligtvis uppstå stor favör för qvarnegaren, och vi komma så in på historien om exportpremier, och att säga hvar vi då sluta, är icke godt, ty om den ene har fått, skall den andra ha likadant, och så kommer det att gå undan för undan. Då vi nu icke ansett, att Riksdagen är mogen att besluta något sådant, så ha vi ansett det var bäst att afslå Kongl. Maj:ts förslag och äfven motionen; i så fall är det ju möjligt, att Kongl. Maj:t en annan riksdag inkommer med förslag om sådana föreskrifter, att det verkligen blefve en restitution och icke någon exportpremie. Önskligast vore, om härigenom kunde framdrifvas en frilagersinstitution, ty här visas ju klart och tydligt, att en sådan bör införas.

Ang. restitution af erlagd tull vid utförsel sjöledes af risgryn. (Forts.)

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Andersson i Vestra Nöbbelöf: Herr talman! Jag skall blott gent emot den näst siste talaren nämna, att då han på privat väg fått veta, att man vid en malning fått 50 % fina gryn och 25 % sämre gryn och dessutom en del bruck, var det den s. k. sladdervägen, som han hört detta på.

Här är en officiel uppgift, undertecknad af statens tjenstemän, hvari det heter, att af gryn af olika slag erhölls vid en profmalning 59,69 % och vid en annan 67,9 %, och jag kan icke tänka mig, att denna skulle vara origtig. Hvarifrån herr Lyckholm fått sina uppgifter, vet jag icke, men jag sätter mera tilltro till de uppgifter, som lemnas af statens tjenstemän, än till dem, som lemnas af herr Lyckholm.

Vidare nämnde herr Lyckholm, att »brucks» kostade 18 öre eller voro noterade derför. Ja, det är skilnad mellan att notera en vara för ett visst pris och att sälja den till det priset, och jag är öfvertygad om, att i fall herr Lyckholm vill betala 18 öre för »brucks», så skall han kunna få köpa mycket mer än han behöfver.

Hvad herr Lyckholm yttrade om Tyskland, att man der skulle hafva fått så hög procent, det känna vi ju. Men vi få komma i håg, att det är en betydlig skilnad mellan Sverige och Tyskland. Tyskland är ett land med en upparbetad industri, och det har en stor export på utomeuropeiska länder, der de tyska producenterna kunna sälja sina gryn. Helt annat är förhållandet med Sverige. Vår industri är ny och icke upparbetad och arbetar följaktligen icke under samma förutsättningar som den tyska. Frågan är nu, om vi skola qväfva denna industri eller om vi skola gifva den rådrum, så att den kan få lefva. För min del hoppas jag, att qvarnegarne möjligen skola få någon lättnad i fråga om profmalningen. Jag tror icke, att man skall kunna säga, att detta blefve någon exportpremie.

Jag skall icke göra något yrkande, men jag har velat anföra dessa fakta gent emot uppgifter, som lemnats af herr Lyckholm.

Herr Persson i Rinkaby: Sedan jag begärde ordet, har motionären yttrat sig i frågan, och det kunde då vara öfverflödigt för mig

Ang. restitution af erlagd tull vid utförsel sjöledes af risgryn. (Forts.)

att taga till orda rörande denna sak. Men jag har fäst min uppmärksamhet vid ett yttrande, som en ledamot af bevillningsutskottet, herr Brodin, fälde från denna plats, då han sade, att han icke trodde, att Riksdagen var mogen för detta förslag. Jag tror dock, att hans uppfattning derom betyder mindre. Om endast risgrynen äro mogna, tror jag nog, att Riksdagen är tillräckligt mogen för att antaga hvilket förslag den finner lämpligt.

Det var en talare, som mycket skarpt klandrade kommerskollegii berättelse. Jag har ingen rättighet att å bevillningsutskottets vägnar svara derpå, men för egen del kan jag svara, att bevillningsutskottet naturligtvis endast kan intaga uppgifterna sådana, som de blifvit detsamma lemnade från embetsverken. Och jag tror icke, att det kan gå an att med privata uppgifter resonera bort embetsverkens beräkningar, utan man får väl sätta minst lika mycken tro till dessa som till de privata uppgifterna.

Samme talare yttrade vidare, att Kongl. Maj:t icke respekterat Riksdagens beslut i afseende å tull. Det vore ju ledsamt, om så skulle vara förhållandet.

Vidare har han talat om, att för risqvarnarne skulle kunna beställas ris ifrån Indien, 70 % skaladt och 30 % oskaladt, men jag tror icke, att det är möjligt för ett så litet land som vårt att begära, att riset skall sorteras ensamt för dess skull. Tullbestämmelserna finnas fortfarande, och jag tror, att då det är en tull af 3: 70 kronor för oskaladt ris och 6: 50 för risgryn, om riset är skaladt till en sådan del, att det kan betraktas som risgryn, så äro tulltjenstemännen både skyldiga och villiga att förtulla det som gryn eller med 6 kronor 50 öre. Jag tror icke heller, att det går an att sätta i fråga, att det skulle förekomma något otillåtet smuggleri.

Hvad beträffar den saken, han för öfrigt talade om i afseende på paddyn, som han förevisade, så är det ju möjligt, att man kan införa sådan, som är alldeles oskalad, men det skulle endast leda derhän, att utbytesprocenten af gryn icke blefve så hög som af den, som är mera skalad; för både hvete och en del andra sädesslag är utbytesprocenten bestämd endast till $66^1/_3$ %.

Vidare yttrade han en hel del i frågan, som jag ber få lemna åt dess värde. Jag tror icke, att det är skäl att sätta större tro till de lösa, privata uppgifterna, den ärade talaren meddelade, än hvad de officiella berättelserna bekräfta.

Herr Lyckholm: Herr talman! Jag vill icke bestrida de intyg, som den ärade motionären anförde angående utbytet af risgryn vid profmalningar. I mitt föregående anförande framhöll jag också, att fabrikationen måtte hafva gått framåt, ty i fjor anfördes, att utbytet utgjorde 52 och 63 %, men i år uppgifver man, att detsamma uppgår till 59,69, 67,9 och 68,25 %. Detta visar väl, att man vid risqvarnarne måtte hafva förvärfvat större vana och skicklighet, då man efter så kort tids arbete i yrket kan vinna så mycket större utbyte. Konsten består väl icke blott i att tillverka gryn för att dervid få mycket mjöl, utan i att göra det rationelt och ekonomiskt. Om jag t. ex. lemnar en mjölnare ett visst

parti korn och säger: jag vill hafva gryn af detta, men så och så stor del mjöl deraf, tro inte herrarne han kan utföra det konststycket?

Ang. restitution af erlagd tull vid utförsel sjöledes af risgryn. (Forts.)

Den siste ärade talaren yttrade, att jag skulle hafva uttalat något klander mot Kongl. Maj:t. Det var åtminstone icke min afsigt att göra detta, men jag framhöll, att Riksdagen bestämt, att tullen på paddy eller oskaladt ris skall utgå med 3 kronor 70 öre och att sedermera på grund af ett kongl. bref det cargoris, som nu tages in och som är skaladt till 70 %, får införas mot samma tull, detta har ju Riksdagen icke beslutat. Ett analogt exempel: om en person tager in ett parti korn, af hvilket 70 % vore skaladt och 30 % oskaladt, skulle detta parti förtullas såsom gryn eller såsom korn? Jag skall icke tillåta mig att svara härpå, ty jag vet icke, hur generaltullstyrelsen skulle göra i ett sådant fall. Jag vill nämna ett fall, som bevisar, att generaltullstyrelsen ej alltid är så liberal som mot risimportörerna: en person tog in ett parti hafre, som innehöll omkring 12 % korn, och detta parti skulle enligt generaltullstyrelsens beslut i sin helhet tullbehandlas såsom korn, hvilket stadfästes genom beslut den 3 april 1900. Jag tycker, att konseqvensen häraf borde vara den, att också cargoris borde tullbehandlas såsom ris och icke såsom paddy, men så är emellertid icke nu förhållandet.

Herr Almqvist: Herr talman! Blott några ord! För mig har denna restitutionsfråga stält sig så, att under det jag anser den af Kongl. Maj:t föreslagna utbytesprocenten af 79,6 kilogram vara för hög, har jag funnit det af motionären föreslagna utbytet af 65 kilogram vara för lågt. Under sådana förhållanden skulle jag ingenting hafva emot att bestämma mig för den af herr Petri med flere vid betänkandet fogade reservation, som ju går en medelväg, men då det nyss upplystes, att qvarnegarne icke äro betjenta med ett sådant förslag, skall jag för min del icke nu yrka på bifall till densamma, utan hemställer om bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen propositioner på 1:o) bifall till hvad utskottet i ifrågavarande punkter hemstält, 2:o) bifall till den af herr Cavalli vid dessa punkter afgifna, utskottets betänkande vidfogade reservation, samt 3:o) bifall till det af herr Petri under öfverläggningen framstälda förslag. Herr talmannen fann den under 2:o) omförmälda proposition vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering begärdes, blef nu, sedan till kontraproposition antagits den af herr talmannen först framstälda proposition, anslagen följande af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som i fråga om punkterna 3 och 4 i bevillningsutskottets förevarande utlåtande n:o 28, bifaller den af herr Cavalli vid dessa punkter afgifna, utskottets betänkande vidfogade reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit hvad utskottet i nämnda punkter hemstält.

Voteringen utföll med 67 ja, men 109 nej; och hade kammaren alltså bifallit hvad utskottet hemstält.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

§ 5.

Lagutskottets härefter föredragna utlåtande n:o 37, i anledning af väckt motion om ändring i förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871 i syfte att undanrödja vissa med densamma förenade olägenheter för gränskommuner, blef af kammaren godkändt.

§ 6.

Ang. ändring af 27 § i förordningen om kommunalstyrelse i stad.

Å föredragningslistan fans vidare upptaget lagutskottets utlåtande n:o 38, i anledning af väckt motion angående ändring af 27 § i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862.

Uti berörda inom denna kammare afgifna motion, n:o 153, hade herr *P. Waldenström* föreslagit, att Riksdagen måtte besluta sådan ändring af § 27 i kongl. förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862, att till densamma lägges ett nytt moment af följande lydelse: »Stadsfullmägtigeval skall alltid ske med slutna sedlar. Äro valsedlar till större antal än hälften ogilda och finnes det inverka på valets utgång, varde nytt val anställdt.»

Utskottet hemstälde emellertid, att ifrågavarande motion ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Utlåtandet föredrogs, hvarefter ordet på begäran lemnades till:

Herr Waldenström, som anförde: Det är just icke med någon förhoppning, att kammaren skall bifalla min motion jag begärt ordet, men jag anser mig dock pligtig att icke alldeles gifva den till spillo på de grunder, lagutskottet här anfört.

Såsom herrarne minnas, förekom för några år sedan ett riksdagsmannaval här i Stockholm, vid hvilket en mängd valsedlar kasserades, derför att en af de personer, hvilkas namn stodo på sedlarne, var skyldig 1,158 öre, och följden häraf blef, att 22 personer, som eljest icke skulle hafva blifvit valda, kommo in i Riksdagen. I Gefle inträffade i fjor, att 1,158 valsedlar kasserades och att i följd deraf till stadsfullmägtige valdes 22 personer, af hvilka en del icke skulle hafva blifvit valda, om kasseringen icke hade skett. Nu hände det sig så, att jag sjelf var med i affären, i det jag på grund af kasseringen föll igenom. Detta skulle hafva hindrat mig att väcka denna motion, om

icke ett kompletteringsval i Gefle hade kommit emellan, vid hvilket jag blef invald med mycket stor majoritet. Hade så icke blifvit förhållandet, skulle min motion säkert hafva blifvit tolkad såsom ett uttryck af förargelse deröfver, att jag icke kommit in i stadsfullmägtige, och så klok är jag, att jag icke velat utsätta mig för en sådan misstanke.

Ang. ändring af 27 § i förordningen om kommunalstyrelse i stad. (Forts.)

Med anledning af riksdagsmannavalet i Stockholm föreslogs den ändring i riksdagsordningen, att, då valsedlar till större antal än hälften kasserades, valet skulle göras om. Detta antogs af Riksdagen och är för närvarande lag. I öfverensstämmelse härmed har jag väckt motion derom, att, äfven om vid stadsfullmägtigeval mer än halfva antalet röstsedlar kasseras, valet skall göras om.

Nu har utskottet menat, att jag förbisett, att vid riksdagsmannaval hvar och en röstande har en röst, medan vid stadsfullmägtigeval begagnas en graderad skala, så att man kan hafva mellan en och ett hundra röster. Det är emellertid långt ifrån, att detta är ett förbiseende. Då man först stötte på mig att väcka motion i detta ämne, svarade jag, att den saken måste man fundera på — på den grund, att vid riksdagsmannaval hälften af antalet valsedlar alltid är lika med hälften af antalet röster, medan deremot vid stadsfullmägtigeval hälften af antalet valsedlar kan vara mycket mindre än hälften af antalet röster. Emellertid, när jag närmare tänkt på saken, väckte jag likväl min motion. Det är således icke på grund af förbiseende, utan efter moget öfvervägande, jag väckt den sådan den är.

Men hvad jag tror, det är, att lagutskottet anfört detta i sin motivering af rent förbiseende. Lagutskottet erkänner, att det vore bra att kunna förebygga, det personer väljas i strid mot majoritetens vilja. Men, säger utskottet, skulle en ändring ske, skulle det vara i den rigtning, att, om äfven halfva antalet *röster* kasserats, då skulle valet göras om. Ja, hvilken som helst af lagutskottets medlemmar må väcka en sådan motion. Jag skall aldrig väcka den. Och väckes den, är det jag, som skall bekämpa den.

Hvart skulle en sådan lagändring leda? Antag t. ex., att det är 20 personer i ett samhälle, af hvilka hvar och en har 100 röster, d. v. s. tillsammans 2,000 röster. Antag vidare, att det är 200 personer, som i medeltal ha 9 röster hvar, d. v. s. 1,800 röster. Om nu så skulle vara, att de 20 dummade sig, så att deras röstsedlar kasserades, och detta funnes inverka på valets utgång, så skulle enligt utskottets framkastade förslag valet göras om — allenast på den grund, att de 20 vore rikare än de 200. Detta är något rent orimligt. Det kan finnas reson för, att ett öfvervägande antal *personer* får något att betyda. Men att en större förmögenhet på några få personer skulle få den betydelsen att vålla ett omgörande af valet i strid med personpluraliteten, derför finnes ju icke det ringaste skäl. Det kan alltså, enligt mitt förmenande, icke vara annat än förbiseende af lagutskottet, att lagutskottet här talat i den rigtningen.

Om jag nu skulle tillämpa den här saken på Gefle-valet, som ju är den historiska utgångspunkten för min motion, så veta herrarne, att detta val väckte ett ofantligt uppseende öfver hela landet, att man i tidningar af alla färger framhöll, att det, som här skett, påkallade

Ang. ändring af 27 § i förordningen om kommunalstyrelse i stad. (Forts.)

en lagändring samt att saken vore så uppenbar, att den blott behöfde påpekas i Riksdagen för att vinna Riksdagens bifall till den nödiga ändringen. Hvad var det då, som skedde vid Gefle-valet? Jo, det var, att $^2/_3$ af de afgifna valsedlarne kasserades. Men kasserades halfva antalet röster? Nej, visst inte. Halfva antalet röster kasserades ingalunda. Nu skall jag först och främst be herrarne, att jag slipper uppgifva de exakta siffrorna och säga 37,994, 13,982 samt i stället får säga jemnt 38,000, 14,000. Alltså: hela antalet afgifna röster var 38,000, och de kasserade rösterna utgjorde ett antal af 14,000. Halfva antalet af de afgifna rösterna var enligt detta 19,000. Medan sålunda $^2/_3$ af antalet valsedlar kasserades, så kasserades på långt när icke hälften af de lagligen afgifna rösterna. Och då frågar jag med skäl: Hvad anledning fans det då att förundra sig öfver Gefle-valet och önska en förändring af lagbestämmelserna? Det förvånar mig på det högsta att i dag och i går se tidningar, som då funno saken alldeles naturlig, nu med en viss förnöjelse tala om, huru jag i denna punkt blifvit slagen på fingrarne af lagutskottet.

Jag är alldeles säker på, att om jag skulle till nästa år väcka en motion i det syfte, som lagutskottet här förordar, så skulle lagutskottet vid närmare eftersinnande afstyrka den. Jag skulle icke få en enda röst i kammaren, icke ens min egen.

Detta är emellertid hufvudskälet för lagutskottet att kassera motionen. Men utskottet har anfört några andra skäl också. Jag får dock först, innan jag går öfver till dem, uttala min stora förundran öfver, att inom lagutskottet ingen har funnits, som reserverat sig mot den nu granskade delen af motiveringen.

Utskottet säger vidare, att motionen har allt för ringa omfattning. Ja, det är något mycket vanligt. Kommer man med en motion med stor omfattning, så heter det, att den går alldeles för vida; man får vara nöjd med mindre. Kommer man med mindre, så svaras det, att motionen har alldeles för ringa omfattning. Nå, hvaruti består då den ringa eller för ringa omfattningen? Jo, samma skäl, som föranledt mig till detta förslag, skulle ha föranledt mig att yrka ändring i lagen om kommunalstyrelse på landet, för så vidt det gäller val af kommunalfullmägtige. Äro då kommunalfullmägtige och stadsfullmägtige alldeles kommensurabla storheter eller parallela, om jag så må säga? Långt derifrån.

Kommunalfullmägtige få t. ex. icke upptaga och handlägga frågor om försäljning, pantförskrifning eller utbyte af någon sådan kommunen tillhörig fastighet, som för något dess gemensamma nytta afseende ändamål genom gåfva eller testamente kommunen tillfallit; icke pålägga afgifter för sådana nya företag, som erfordra uttaxering för längre tid än fem år; icke upptaga lån, ställdt på längre afbetalningstid än två år o. s. v. Då sådana saker förekomma i stad, afgöras de af stadsfullmägtige. Förekomma de på landet, få de icke afgöras af kommunalfullmägtige, utan skola afgöras af kommunalstämman. Således, den förändring i lagen angående kommunalstyrelse i stad, som jag föreslagit, behöfver absolut icke medföra en förändring i lagen angående kommunalstyrelse på landet, beträffande val af kommunalfullmägtige.

Ang. ändring af 27 § i förordningen om kommunalstyrelse i stad. (Forts.)

Sedermera säger utskottet, att samma skäl skulle tala för en motsvarande ändring i lagen om kommunalstyrelse i Stockholm. Ja, såsom herrarne veta, är lagen om kommunalstyrelse i Stockholm i åtskilliga afseenden ganska olika lagen om kommunalstyrelse i stad öfverhufvud taget. Och det är mycket antagligt, att om jag framstält ett förslag om ändring af lagen om kommunalstyrelse i Stockholm i denna punkt, så skulle lagutskottet hafva sagt, att en sådan ändring fordrade ytterligare ändring i den punkten och den punkten i samma lag; och så hade motionen fallit på denna omständighet.

För min del tror jag, att man mycket väl kan ändra den här paragrafen i lagen om kommunalstyrelse i stad, utan att det behöfver draga med sig något annat. Men om så skulle vara, att det sedan befunnes lämpligt, att en motsvarande förändring skedde i lagen om kommunalstyrelse i Stockholm, så månde man då ändtligen vidtaga en sådan förändring. Detta är ju något, som mycket ofta händt.

Så säger utskottet vidare, att jag föreslagit, att stadsfullmägtigeval ovilkorligen skall ske med slutna sedlar; och det — säger utskottet — skulle nödvändigt föranleda en modifikation af 22 §; men den modifikationen anser utskottet icke nödig.

Ja, veta herrarne något exempel, der stadsfullmägtigeval icke sker med slutna sedlar? Det förekommer icke och *kan* i allmänhet icke förekomma. När stadsfullmägtigeval skall förrättas, frågar icke magistraten, om det är någon, som äskar, att det sker med slutna sedlar, utan det sker helt enkelt med slutna sedlar. Huru det skulle gå till att välja t. ex. 10 à 20 stadsfullmägtige muntligen och öppet, det kan jag icke begripa. Då skulle A komma fram och säga: »Jag röstar på Karl Pettersson och Lars Andersson, och så undan för undan räkna upp alla tjugu. Och sedan skulle en hvar valman komma efter och göra på samma sätt. Jag tycker, att det är alldeles orimligt att tala om sådant. Jag har derför föreslagit, att det skulle blifva den ändring i 27 §, att stadsfullmägtigeval alltid skall ske med slutna sedlar.

Nu säger 22 §, att val å allmän rådstuga skall ske öppet, derest det icke särskildt begäres, att det skall ske med slutna sedlar. Men naturligtvis finnes intet hinder att bestämma, att *detta särskilda* val alltid skall ske med slutna sedlar. Men, som sagdt är, lagutskottet har funnit, att denna ändring icke är af behofvet påkallad; och så har lagutskottet hemstält om afslag på min motion.

Det kan nu visserligen icke blifva fråga om, att det jag föreslagit skall blifva lag. Ty Första Kammaren har redan afslagit motionen. Men jag har svårt att tänka mig, att Andra Kammaren skulle vilja vara med om ett sådant uttalande, att om mer än halfva antalet röster kasserats, skall valet göras om, när detta kan leda dertill, att en rik minoritet, som dummar sig, skulle få valet omgjordt gent emot en enig och manstark majoritet med mindre antal röstsiffror.

Man har sagt emot mig: »Nu är emellertid röstskalan vid stadsfullmägtigeval sådan.» Ja, det vet jag mycket väl, men jag vill hemställa till herrarne, om det vore för mycket begärdt, att personlighetsprincipen vid stadsfullmägtigeval finge göra sig så pass mycket gällande, att, när mer än halfva antalet röstsedlar kasserats, valet gjordes om.

Ang. ändring af 27 § i förordningen om kommunalstyrelse i stad. (Forts.)

Nu kan man invända: »Valmännen få taga reda på, att de personer, som de gifva sina röster, äro valbara, eller att icke någon otydlighet förekommer på den lista, som de ämna att rösta med.» Ja, det är lättare sagdt än gjordt. När man skall välja 22 stadsfullmägtige, huru tro herrarne, att hvarje valman skall kunna göra sig sjelf underrättad om, huruvida mannen heter Erik eller Ernst eller Emil, eller huruvida det finnes någon annan med samma namn i samhället eller icke. Det är ju orimligt begärdt. Jag är säker, att här bland herrarne sitter mången, som fått röster af personer, hvilka aldrig ha sett honom, ej heller veta, om han heter Petter eller Lasse eller Ivar; — ja, Ivar Månsson, förstås, den känner man nog. — Således måste det vara vissa personer, som taga reda på det der. Och då kan lätt ett fel inflyta, ett fel, som kan vara ganska oskyldigt. Jag skall nämna det fel, som vållade, att Gefle-valet kasserades. Det var en grosshandlare Ernst Engvall, som var afgående stadsfullmägtig. När magistraten offentliggjorde listan på de afgående, så skref den: »grosshandlaren E. Engvall». Och så kom det, att på de valsedlar, som trycktes, stod dels »grosshandlaren Ernst Engvall», dels »grosshandlaren E. Engvall.» Var det nu någon tvekan, huruvida valmännen menade samma person? Nej, visserligen icke; det var icke det ringaste tvifvel derom. Den, som vid valförrättningen väckte tvifvel derom, en tidningsredaktör, medgaf också i sin tidning dagen derefter, att det icke alls var något tvifvel, hvem som menades.

Således skall jag djerfvas, mina herrar, att för att mota en sådan princip, som lagutskottet här har uttalat, och för att få kammaren att uttala, huruvida den vill gifva personlighetsprincipen åtminstone så mycket rum vid stadsfullmägtigeval, som här är föreslaget — jag säger, jag skall yrka bifall till min motion och afslag på utskottets hemställan.

Herr Zetterstrand: Herr talman! Den ärade motionären har hemstält om ett tillägg till 27 § i kongl. förordningen om kommunalstyrelse i stad. Och detta tillägg skulle innefatta två punkter. Den första punkten är den, att stadsfullmägtigeval alltid skall ske med slutna sedlar. Nu är emellertid, såsom han nyss nämnde, stadgadt, att stadsfullmägtigeval skall, *der så äskas*, ske med slutna sedlar. Och denna bestämmelse återfinnes i en annan paragraf.

I olikhet mot hvad han nyss anförde, vill jag nämna, att det inträffar, att stadsfullmägtigeval sker muntligt, och det inträffar, så snart icke ett äskande om val med slutna sedlar egt rum. Det är således icke en död lagbokstaf. Men det må i allt fall vara huru som helst med den saken, så kan man icke komma och föreslå en ny lagbestämmelse utan att på samma gång föreslå borttagande eller förändring af en annan, som är deremot stridande och står på ett annat ställe i lagen. Derför vill jag gent emot motionärens påstående, att om han också i viss mån — som jag kan gå in på — kan ha rätt deri, att lagutskottet här gjort sig skyldigt till ett visst förbiseende, å min sida påstå, att hans motion icke framkommit, såsom han sagt, efter moget öfvervägande; ty, om så varit fallet, är jag alldeles säker på, att den varit annorlunda affattad.

Ang. ändring af 27 § i förordningen om kommunalstyrelse i stad. (Forts.)

Den andra punkten, som motionären föreslagit, är den, att om valsedlar till större antal än hälften förklarats ogilda och detta inverkar på valets utgång, skall nytt val anställas.

Ja, personligen får jag verkligen säga, att jag mycket sympatiserar med detta herr Waldenströms yrkande. Jag skulle endast vilja utsträcka det litet längre i så måtto, att, så snart det visat sig, att, när valsedlar kasserats, dessa valsedlar skulle, om de godkänts, inverkat på valets utgång, borde, tycker jag, ett sådant val ske å nyo.

Det må nu vara huru som helst dermed, men om man skulle vilja biträda motionärens förslag, förefaller det mig, som om man borde samtidigt vidtaga motsvarande förändringar i öfriga författningar. Det kan icke vara lämpligt att i afseende å författningar, som stå i ett visst sammanhang med hvarandra, vid ett tillfälle ändra en, vid ett annat en annan och vid ett tredje en tredje o. s. v., ty det blefve ett lappverk i ändringsväg, utan man bör se till, att ändringen får något vidsträcktare omfång. Derför hade det varit bättre, om ett mera fylligt skrifvelseförslag framlagts. Det har lagutskottet ej kunnat göra. Ty lagutskottet saknar härvidlag motionsrätt.

Herrarne kunna således finna, att, hvilken ståndpunkt man än intager, kan framför allt med afseende på innehållet i 22 § icke denna motion af kammaren bifallas.

På grund af hvad jag nu anfört yrkar jag afslag å motionen och bifall till utskottets hemställan.

Herr Waldenström: Ja, jag vill gent emot det, som den siste talaren sade, anföra, att jag för min del ingalunda kan finna, att en ändring af den här lagen icke skulle kunna ske utan en ändring af lagen om kommunalstyrelse på landet och om kommunalstyrelse i Stockholm. De ändringar i *samma* lag, som kunna vara nödvändiga, när *en* paragraf ändras, det må vara en sak för sig. Men att man också nödvändigtvis, för att få igenom en förändring i den här lagen, skulle föreslå förändringar i ett par andra lagar, som visserligen icke sammanhänga med eller äro beroende af denna eller af hvarandra, men som ha en viss slägtskap, det kan jag alldeles icke finna; och det så mycket mindre, som kommunalfullmägtige alldeles icke äro någon parallel till stadsfullmägtige. Herr Zetterstrand torde observera den skilnad, som förefinnes mellan kommunal- och stadsfullmägtige, såsom jag redan påpekat.

För öfrigt sade herr Zetterstrand, att min motion icke tillkommit efter moget öfvervägande, ty då hade den icke kommit till. Jag skall emellertid säga honom, att den kommit till efter moget öfvervägande. Och det borde jag veta bättre än han.

Nå, nu säger herr Zetterstrand med lagutskottet, att man måste ändra 22 §. Ja, hvad säger den 22 §? Den säger, att val vid allmän rådstuga skall ske, der icke annorlunda äskas, öppet. Och det må ju vara rigtigt. Men icke kan jag begripa, att icke från denna bestämmelse ett undantag kan ske. Och att detta undantag kan sättas i 22 §, det medgifver jag. Men jag tror, att man lika bra kan sätta det i den 27 §, som handlar om stadsfullmägtigeval. Detta kan ju

Ang. ändring af 27 § i förordningen om kommunalstyrelse i stad. (Forts.)

vara en smakfråga, men en sakfråga är det absolut icke. Och jag skall derför, herr talman, be att få vidblifva mitt yrkande.

Herr Zetterstrand: Ja, herr talman, så pass hemma i skrifterna är nog herr Waldenström, att han vet, att man icke kan skrifva om samma sak i två olika paragrafer och göra det på alldeles olika sätt. Hvad beträffar hans bestämda påstående, att hans motion tillkommit efter mogen öfverläggning, har jag ledsamt nog icke nu motionen till hands, jag har icke ens sett den. Men jag har i förbigående hört sägas, att den varit skrifven på ett qvartsark, och jag tyckte, att man sade, att det var med blyerts.

Herr Waldenström: Jag tycker, att det månde vara mindre lämpligt, att vice ordföranden i ett utskott kommer och talar om sådant der, på samma gång som han medgifver, att han icke sjelf sett det, utan fått det »sladdervägen», såsom någon här förut nyss uttryckte sig. För resten, om det betyder någonting, papperets format och storlek, skall jag upplysa, att det icke var på ett qvartsark, utan på ett brefpappersark i qvartformat, och att det mycket rigtigt var skrifvet med bläck — jag skrifver aldrig sådana saker med blyerts. Och jag vet icke, hvad det kan intressera kammaren, att vice ordföranden — icke en pajas — utan vice ordföranden i utskottet kommer med sådana tokerier.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Efter af herr talmannen framstälda propositioner blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 7.

Ang. begränsning af den kommunala rösträtten i stad.

I ordningen härefter förelåg till afgörande lagutskottets utlåtande n:o 39, i anledning af väckt motion angående införande af lika rösträtt och proportionella val vid stadsfullmägtigeval.

Uti ifrågavarande inom denna kammare afgifna motion, n:o 125, hade herr *Hj. Branting* hemstält, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om skyndsamt utarbetande och framläggande af förslag till ändrade bestämmelser angående rösträtten vid val till stadsfullmägtige, grundade på principen: lika rösträtt — proportionella val.

Utskottet hemstälde, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet fans fogad reservation af herrar *Zetterstrand, Andersson* i Helgesta, *Jansson* i Djursätra, *Lindhagen, Sjöberg* och *Gussing*, hvilka ansett, att utskottet bort i anledning af motionen hemställa, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga frågan om ytterligare begränsning af den kommunala rösträtten i stad under öfvervägande, samt för Riks-

dagen framlägga de förslag till sådan begränsning, som af förhållandena finnas påkallade.

Ang. begränsning af den kommunala rösträtten i stad. (Forts.)

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, yttrade

Herr Branting: För en vecka sedan tillät jag mig att beteckna ett lagförslag, som då förelåg, såsom ett fattigdomsbevis för Sverige som kulturland. Det lagförslaget måste enligt sin natur, om det blefve lag, komma under utlandets ögon. Jag har redan för öfrigt haft tillfälle att se ett omdöme från en utländsk auktoritet öfver detsamma, och jag får säga, att det omdömet icke var det blidaste.

Men om detta ord i någon mån kunde vara berättigadt då, må jag säga, att jag i högsta grad lyckönskar vårt land till att detta lagutskottets utlåtande och de principer, som deri proklameras, väl antagligen icke gå till utlandet för att der vittna om, hvilken ståndpunkt vi i dessa frågor intaga.

Det framställes här på rena allvaret, på sid. 5 i lagutskottsmajoritetens betänkande, att *förmögenhetsprincipen* är i afseende på kommunala val den rigtiga och »väl förtjenar att fortfarande bibehållas», såsom orden lyda. Det förefaller mig, att man sällan har fått ett mera krasst uttryck för huru vi drifvits på sned genom det penningvälde, som alltför mycket grasserar i vårt land, när man gent emot en fordran på personlighetsprincipens häfdande i dessa angelägenheter helt lugnt skrifver, att förmögenhetsprincipen »väl förtjenar att fortfarande bibehållas».

Nu tro alltså dessa herrar uti lagutskottets majoritet, särskildt från dess första-kammar-halfva, att kommunen är ett bolag precis som alla andra, som frivilligt ingås af associerade personer. Den, som satsar in mera i bolaget, skall följaktligen ha mera att bestämma i bolaget.

Efter min uppfattning är kommunen i stället ett samhälle, det är en association af fria och jemlika svenska medborgare eller, rättare sagdt, så borde det vara. Men enligt dess princip, dess idé skulle *det* vara idealet, som man sökte komma så nära som möjligt: en stat i miniatyr med fri sjelfstyrelse så långt som staten, det stora gemensamma fäderneslandet tillåter, så långt som dessa begge magter icke komma i kollision med hvarandra.

Det är sannerligen att lyckönska vårt land till, att icke den anda, som talar ur dessa rader, också var rådande på den tid, när i vår grundlag skrefs in, att personlighetsprincipen skulle gälla vid riksdagsmannaval. Ty jag kan för min del icke finna, att här skulle ligga någon väsentlig skilnad i resonnementet. Sätter man, att det bör vara förmögenhetsprincipen, som skall regera i kommunerna, derför att — såsom det står här — kommunernas förnämsta uppgift är att fastställa inkomst- och utgiftsstaten, ja, då skall det helt säkert icke vara svårt att finna personer, hvilka vilja deducera fram, att Riksdagens förnämsta uppgift också är att taga hand om statens pung, att fastställa inkomst- och utgiftsstaten för vårt land, och följaktligen, då detta är nära nog den enda uppgift, som Riksdagen har ensam utan att dela med den andra statsmagten, deraf också kunna draga den

Ang. begränsning af den kommunala rösträtten i stad. (Forts.)

slutsatsen, att de, som satsa mer in i riksbolaget, böra få vara med och lägga in rösterna vid val till riksförsamlingen med större tyngd i vågskålen, än andra fattiga stackare skulle få göra.

Det råder sålunda en principiel olikhet i uppfattningen mellan mig och utskottsmajoriteten, som jag icke vidare skall gå in på, men som jag ber att på det skarpaste få konstatera. Ty det är enligt min uppfattning af rätt stor vigt, att åtminstone Andra Kammaren icke gör sig solidarisk med uttalanden, sådana som förekomma här i utskottets betänkande. Första Kammaren har redan gjort det, med lätt hjerta och utan att ett ord spildes — naturligtvis — med afseende på en motion från sådant håll. Man har der tagit hela denna motivering!

Utskottet gör sedan ett försök att påvisa det origtiga i mitt resonnement om, att de skattskyldige i hvarje kommun bära i proportion till sin inkomst lika tunga bördor. Detta försök synes mig synnerligen misslyckadt, just om man besinnar, att frågan ju icke är att afmäta ett proportionelt lika belopp af penningar, utan att söka vid skattelagstiftningen såväl i fråga om de kommunala skatterna som i fråga om de skatter, som gå till staten, träffa de enskilde medborgarne i proportion till *huru de kunna bära* dessa bördor. Derför har man, såsom utskottet ock här åberopat, stadgat ett skattefritt existensminimum. Meningen dermed är den, att de, som icke nå öfver detta existensminimum, kunna icke hafva råd att, utöfver hvad de måste för sitt uppehälle oundgängligen utgifva, betala några direkta skatter till den ene eller andre. Jag skall emellertid här icke komma in på det spörsmålet, huru det ställer sig med afseende på dem, som icke erlägga någon direkt skatt till kommunen. Hvad som här ensamt intresserar och ensamt är tillräckligt att stöta öfver ända utskottets argument är redan det resonnementet, att de, som betala en — låt vara obetydlig — skatt till kommunen, betala eller borde i hvart fall enligt principen betala lika mycket i förhållande till hvad de *kunna* betala som de, som hafva större inkomster och följaktligen kunna mera beskattas.

Utskottet passar också på och ger en snärt i förbigående åt den progressiva principen, åtminstone så till vida, att den skulle vara fullständigt oförenlig med den åskådning, jag i min motion utvecklat. Detta är emellertid fullkomligt origtigt just på den grund, jag här framhållit. Ty är det så, att man vill träffa skatteförmågan, är det klart, att man får öka skatterna icke blott i proportion, utan just progressivt uppåt.

Längre ned på sid. 6 i betänkandet kommer utskottet till sin stora trumf, i det att det säger, att syftet med min motion är, att genom bifall till densamma skulle beredas ökade möjligheter för den kommunala verksamhetens utveckling »i socialistisk rigtning». Detta skulle naturligtvis, utan annat bevis än sjelfva detta ord »socialistisk», vara i högsta grad skadligt och farligt och icke böra på något sätt befrämjas, och utskottet säger äfven: »då den möjligheten torde vara långt ifrån utesluten, att påföljden af lagändringen, åtminstone i vissa kommuner, skulle blifva den af motionären önskade, finner utskottet häri ett i och för sig fullt afgörande skäl, hvarför motionärens framställning i förenämnda ämne torde böra af Riksdagen lemnas utan afseende». Ja, detta är ju blott det gamla resonnementet, att magten bör ligga der

den ligger, som här går igen i fråga om den kommunala magten. Jag kan emellertid icke lemna detta uttalande utan att något närmare belysa, huru utskottet här endast rört sig med slagord, i afsigt att injaga skräck, hvilket också mycket rigtigt lyckats, åtminstone i Första Kammaren.

Ang. begränsning af den kommunala rösträtten i stad. (Forts.)

Den kommunala verksamhetens utveckling i socialistisk rigtning; hvad vill det säga? Om man skulle vilja veta hvad detta innebär, bör man väl taga reda på, hvilka de kommunala kraf äro, som just det socialdemokratiska arbetarepartiet här i landet och i andra länder uppstält, samt undersöka, huruvida dessa kunna sägas vara i den mening socialistiska, att de skulle nödvändiggöra det produktionsmedlens öfverförande till gemensam egendom, som väl skulle vara socialismens kardinalsats.

Se vi på det svenska socialdemokratiska arbetarepartiets kommunalprogram, sådant det nyss fastställts af partistyrelsen, finna vi, att dess punkter allesammans helt och hållet ligga på den nu bestående samhällsordningens grund, samt att, ehuru de visserligen alla gå ut derpå att förbättra de tillbakasatta klassernas ställning och hjelpa dem i afseende på deras kamp för tillvaron i kommunerna, de likväl icke i en enda punkt synas gå öfver ramen af hvad som kan sägas vara så långt ifrån farligt och skadligt, att det tvärtom är i hög grad gagneligt. Om vi nu gå igenom detta program punkt för punkt, finna vi, att efter den första principiella förklaringen om den lika rösträtten framhålles vigten äfven för kommunerna af sådan skattelagstiftning, som möjliggör indragning till kommunerna af den värdestegring på tomter och fastigheter, som tillkommer utan egarens åtgörande. Vidare framhålles den stora bostadsfrågan, som i våra stadssamhällen spelar en så ofantligt vigtig roll och för närvarande, just derför att arbetareklassen saknar kommunala representanter, icke beaktas så som den borde; det uttalas, att der ej goda, sunda bostäder finnas till rimliga pris, bör kommunen vara skyldig tillse, att detta spörsmål upptages till lösning. Vidare framhålles det gamla kända önskemålet om kommunikationsmedlens öfvertagande af kommunerna, vidare att dessa öfvertaga sådana företag som gas-, vatten-, renhållnings- och elektricitetsverk, att de må utföra sina arbeten sjelfva utan onödiga mellanhänder, att arbetslönerna skola stå i öfverensstämmelse med de prislistor, som äro öfverenskomna inom de särskilda yrkena, att vid arbetslöshets inträdande skola iordningställas sådana offentliga arbeten, som för kommunens räkning behöfva utföras, och platsanskaffningsbyråer inrättas — en sak, hvarom för kort tid sedan här lifligt diskuterades — att arbetarebibliotek, opartiskt ledda, upprättas, att sjukvården för obemedlade bättre ordnas, att herbergen anordnas äfvensom fri bespisning af fattiga skolbarn o. s. v. Slutligen framhålles, att fattigvården bör ordnas efter humanitära principer.

Nå väl, i alla dessa punkter finnes ingenting, som icke en hel del personer kunna vara med om och faktiskt äro med om, hvilka för öfrigt icke stå på det socialdemokratiska partiets grund, men anse höjandet af arbetareklassens ställning äfven genom kommunalpolitiken i hög grad påkallad. Den enda punkt, som i någon mån skulle kunna synas peka fram mot en större koncentrering af egendom, är den jag först nämnde:

Ang. begränsning af den kommunala rösträtten i stad. (Forts.)

vigten af en sådan skattelagstiftning, som möjliggör indragning till kommunen af den värdestegring på tomter och fastigheter, som tillkommer utan egarens åtgörande. I det afseendet ber jag dock att få nämna, att denna tanke, som är rätt ny, slagit igenom så hastigt, att i närvarande stund finnes en motion inom Stockholms stadsfullmägtige, hvilken motion är väckt af en så strängt konservativ man som kammarrättsrådet Östberg och åsyftar, fastän inom trängre ram, »just samma önskningsmål».

Om man vidare ser på utländska förhållanden, kommer man till detsamma. Hvar i verlden är det, som ett sådant slags kommunalpolitik blifvit mest främjadt? Jo, i England, der som bekant från liberalt håll alltid framhålles, att de rent socialistiska principerna med afseende på arbetarepartiet icke lyckats tränga igenom i samma mån som på kontinenten, men der man finner, att denna s. k. socialistiska kommunalpolitik likafullt så starkt råder. Jag kan för min del gifvetvis icke hafva något emot att qvalificera den såsom socialistisk, derför att då vidgas detta ord att betyda helt enkelt främjande af arbetareklassens väl, och det kan jag från min synpunkt icke vara ledsen öfver. Men icke synes det mig, att utskottet med skäl kunnat från *sin* synpunkt åberopa en sådan sorts nomenklatur och icke haft skäl att göra det, om det verkligen varit dess afsigt att beteckna något, som skulle vara förkastligt och skadligt.

Vidare har utskottet ett litet argument om att en förändring af det kommunala rikedoms-enväldet skulle rubba grunderna för Första Kammarens sammansättning och derför vore egnadt att väcka betänkligheter. Ja, jag må nu säga, att det är alldeles tvärtom. Allt hvad som kan rubba grunderna för Första Kammarens sammansättning är egnadt att väcka glädje och icke betänkligheter. Erfarenheten har ådagalagt, att det skulle vara synnerligen önskvärdt, om dessa grunder kunde så pass rubbas, att Första Kammaren kände något mera af de strömningar, som finnas inom landet, och i synnerhet om den till och med kunde närma sig Andra Kammarens ståndpunkt, skulle detta förefalla mig icke behöfva väcka synnerligen stora betänkligheter i detta rum.

Efter det utskottet på detta sätt principielt affärdat min motion, öfvergår det till ett resonnement mot det yrkande, som upptagits af 6 andra-kammar-ledamöter i en reservation, som går ut derpå, »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga frågan om ytterligare begränsning af den kommunala rösträtten i stad under öfvervägande samt för Riksdagen framlägga de förslag till sådan begränsning, som af förhållandena finnas påkallade».

Mot detta skrifvelse-förslag, som ju ligger i viss mån inom ramen för min motion, resonerar utskottet så, att »tack vare den 100-gradiga skalan har denna begränsning dock i regel på ett tillfredsställande sätt uppfylt sitt ändamål». Ja, när jag kommit så långt, var jag med utskottet och förstod, huru detta kunnat från sin synpunkt finna, att denna begränsning hittills verkat just så, som utskottet önskat, att den skulle verka, nemligen att monopolisera och åt fåtalet i väsentlig mån bibehålla den kommunala magten. Men när man läser vidare, huru utskottet säger ändamålet vara att »förebygga, det en särskildt högt

beskattad person eller ett fåtal sådana skulle vara i tillfälle att utöfva kommunalt envälde», häpnar man öfver ett sådant uttalande, ty satsen är rigtig, om man skulle utbyta ordet »förebygga» mot »åstadkomma» och säga: åstadkomma en så orimlig gradering, att ett fåtal särskildt högt beskattade personer komma i tillfälle att utöfva kommunalt envälde.

Ang. begränsning af den kommunala rösträtten i stad. (Forts.)

Slutligen egnar utskottet några ord åt tanken på proportionella val och finner, att vid 1896 års riksdag Kongl. Maj:ts förslag i detta hänseende gaf anledning till åtskilliga anmärkningar. Det är alldeles sant, och det var med fullt fog, som Kongl. Maj:ts förslag då gaf anledning till anmärkningar, framför allt derför, att det tydligen var en åtgärd i politiskt syfte, afsedd att för de stora städerna minska antalet frisinnade representanter, som derifrån sändes, under det att för landsbygden allt skulle blifva vid det gamla. Att ett sådant slags tillämpning af valkretsgeometri icke kunde vinna anslutning, var tydligt. Dertill kom, att det fans betydande anmärkningar att göra mot den form, som i 1896 års förslag framställdes. Men vi skrifva nu icke 1896, utan 1901, och sedan dess hafva de proportionella valen vunnit betydande terräng, och metoderna för deras tillämpning äro nu betydligt fullkomligare än för ett 10-tal år sedan. Om vi nu skulle taga upp denna fråga och denna tanke, hvilken jag icke tror i och för sig af någon underkännas, skulle det vara en ganska vigtig sak och som mycket väl praktiskt kunde låta sig genomföras.

Ja, att nu ställa princip mot princip, personlighetsgrundsatsen mot förmögenhetsgrundsatsen, det kunde ju vara frestande på sitt sätt, men såsom förhållandena för närvarande ligga, skall jag icke göra det, utan ber jag, herr talman, att för min del få yrka bifall till den af herr Zetterstrand med flere afgifna reservationen, hvilken möjliggör för Kongl. Maj:t att uti en blifvande utredning taga i beaktande äfven hvad som anförts från deras sida, hvilka hålla helt och fast på personlighetsprincipen, äfven om resultatet sedan skulle stanna vid en mellanform. Detta yrkande kan jag göra, tror jag, med så mycket större trygghet, som år 1899 Andra Kammaren för sin del utan votering slöt sig till precis samma yrkande om att: nu kunde det vara på tiden att tänka på, att det kommunala rikedomsväldet i städerna blir kringskuret. Sedan dess har ytterligare, såsom jag erinrat i min motion, fallit bort det skäl för motstånd, som låg deruti, att den kommunala rösträttsfrågan för landsbygden då ännu var fullkomligt olöst. Den frågan är emellertid nu för ögonblicket icke aktuel, utan bragt ur verlden genom en kompromiss, om hvars beskaffenhet jag nu icke vill uttala mig. Den ligger för ögonblicket stilla och det har vunnits en begränsning. Vid sådant förhållande torde det äfven vara fullt på sin plats, att en begränsning sker nedåt så långt som möjligt i rigtning mot häfdandet af personlighetsprincipen äfven för städerna, dessa städer, om hvilka utskottet vitsordar, att deras rika och utomordentligt hastiga utveckling gör, att de få en mängd nya, stora och vigtiga uppgifter oupphörligen sig förelagda. Då kan det gamla resonnementet om bolagsidén mindre än någonsin hålla streck, utan medborgareidén bör komma till heders.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till herr Zetterstrands med fleres reservation.

Ang. begränsning af den kommunala rösträtten i stad. (Forts.)

Herr Zetterstrand: Herr grefve och talman! Mine herrar! Vid behandlingen af detta ärende inom utskottet var utskottet enigt deruti, att tiden ännu icke var mogen för vidtagande af en så vidtgående förändring på den kommunala lagstiftningens område, som motionären föreslagit. Men dermed var också enigheten inom utskottet slut. Det delade sig sedermera i två delar. Denna kammares utskottsledamöter ville nemligen å sin sida ej helt afvisa motionen, utan ville i viss mån gå densamma till mötes, och vi intogo derför vår ställning genom att afgifva den vid utlåtandet fogade reservationen. Då vi det gjorde, skedde detta på den grund, som den föregående talaren nyss nämnde, att Andra Kammaren vid behandlingen af ett precis liknande ärende år 1899 utan votering och utan vidare diskussion anslöt sig till ett ord för ord lika yrkande, som då framstälts af numera statsrådet Husberg. Då sedan dess inga förhållanden inträffat, som göra ett bifall till vår reservation mindre lämpligt, utan snarare förhållanden inträffat, som göra den mer beaktansvärd, hemställer jag om bifall till reservationen.

Herr Nydal: Herr talman! Som jag är en varm vän af det proportionella valsättet och lifligt önskar, att det måtte införas på alla områden, å hvilka det kan användas, skall jag be att få uttala några få ord i anledning af det föreliggande betänkandet.

Den ärade motionären har med hvarandra sammanbundit de båda frågor, som han bragt på tal i sin motion, frågan om införande af det proportionella valsättet vid val till stadsfullmägtige och frågan om stadgande af lika rösträtt vid dessa val. Det hade i min tanke varit önskligt, att motionären framlagt dessa frågor såsom två särskilda förslag, hvilket han naturligtvis kunnat göra. De båda frågorna stå ju icke i något nödvändigt samband med hvarandra, utan kunna mycket väl lösas hvar för sig. Det proportionella valsättet kan tydligen med fördel användas äfven vid tillämpning af den nu gällande kommunala rösträttsgrunden, och det vore, tycker jag, synd, om dess öde skulle på något sätt göras beroende af en reform, som, huru önskvärd den än är, sannolikt ännu länge skall låta vänta på sig.

Nu har det sätt, hvarpå motionären sammanstält de båda delarne af sitt förslag, gifvit utskottet anledning att endast i fråga om förslagets ena del ingå på någon egentlig pröfning. Utskottet, som, visserligen med all rätt, betraktat den del af förslaget, som afser lika rösträtt, såsom förslagets tyngdpunkt och kärna, har icke ansett sig böra eller behöfva taga den andra delen af förslaget, eller den, som rör det proportionella valsättet, under något närmare öfvervägande. Detta valsätt har dock, såsom mig synes, så många och talande skäl för sig, att det väl förtjenat, att utskottet egnat deråt något större uppmärksamhet, än som, att döma af betänkandet, nu kommit detsamma till del. Det går, detta valsätt, såsom vi alla veta, ut på att skydda minoritetens rätt och att göra en representation till ett så troget uttryck som möjligt af väljarnes åsigter, och det borde derför vara lika tilltalande för det ena partiet som för det andra, då ju intet parti kan göra sig räkning på att städse få vara ett majoritetsparti.

Ang. begränsning af den kommunala rösträtten i stad. (Forts.)

Jag tror, att det proportionella valsystemet verkligen har så passstora företräden, att det borde komma till användning ej blott i de fall, motionären förordat, utan äfven vid alla de offentliga val, vid hvilka samtidigt flera personer skola utses. Men som denna valapparat icke är så enkel, att den kan användas af hvem som helst utan vidare, så måste början med dess tillämpning göras vid sådana valförrättningar, vid hvilka tillräcklig garanti finnes för, att vederbörande skola förstå att använda densamma. Och sådana valförrättningar äro just de af motionären ifrågasatta, eller stadsfullmägtigevalen — för att nu icke tala om de val, som förrättas inom Riksdagen och i fråga om hvilka jag i en af mig vid 1897 års riksdag afgifven motion tog mig friheten föreslå det proportionella valsättets tillämpning. Gjordes början vid de nu nämnda valförrättningarna, så skulle det sannolikt ej dröja så värst länge, innan vårt folk blefve så pass förtroget dermed, att det proportionella valsystemet blefve användbart äfven vid val inom landtkommunerna och vid riksdagsmannaval, hvilket sista nog en dag kommer att blifva en aktuel fråga.

Införandet af proportionella val vore för öfrigt kanske ingenstädes så vigtigt som vid val af stadsfullmägtige. Ty då desse utses genom scrutin de liste, eller listval, kan derigenom en mycket betydande minoritet inom ett samhälle helt och hållet förtryckas, och ett kotterivälde utbilda sig, som, äfven utan att ledas af egennyttiga biafsigter, dock kan verka ytterst ensidigt och leda samhällets ärenden i en skadlig rigtning. Detta allt motverkas genom ett valsätt, som lemnar olika intressen tillfälle att göra sig gällande efter sin styrka.

Nu säger visserligen utskottet sig tveka, huruvida frågan om proportionella valmetoder »ännu vunnit en så nöjaktig lösning, att derpå lämpligen kan grundas någon lagstiftning i vårt land»; och det erinrar vidare om, att Kongl. Maj:ts vid 1896 års riksdag framlagda »förslag om användning af dylik valmetod i de större städerna vid val till Riksdagens Andra Kammare gaf anledning till åtskilliga anmärkningar». Motionären påvisade dock i den motion i ämnet, hvilken han väckte vid riksdagen 1899 och som han i år har åberopat, att fullt användbara metoder finnas, som äfven med fördel blifvit använda i åtskilliga länder, nemligen Norge, Belgien och Schweiz; och särskildt redogjorde han för grunderna till en af skriftställaren Emil Svensén uppfunnen metod, som han visade vara i hög grad enkel och lättfattlig samt egnad att aflägsna flera af de med regeringsförslaget 1896 förenade olägenheter. I detta sammanhang skall jag tillåta mig i förbigående erinra om, att jag i den nyss nämnda motionen vid riksdagen 1897, i hvilken jag föreslog användande af det proportionella valsättet vid val af Riksdagens utskott och nämnder, lemnade en fullständig framställning af den Svensénska metoden, hvilken, såvidt jag förstår att bedöma en dylik sak, är synnerligen användbar. Genom ett skrifvelseförslag binder man sig dessutom icke vid något visst valsätt.

I öfverensstämmelse med hvad jag nu yttrat, skulle jag helst vilja yrka återremiss under anhållan, att lagutskottet behagade taga motionärens förslag om proportionelt valsätt vid stadsfullmägtigeval under förnyad omprövning. För att göra detta, behöfde utskottet icke frångå

Ang. begränsning af den kommunala rösträtten i stad. (Forts.)

den ställning, som det intagit till hans förslag om lika rösträtt vid samma val. Ty frågan om proportionella val kan, såsom sagdt är, mycket väl behandlas i och för sig utan sammanblandning med frågan om lika rösträtt, och en proportionel valmetod låter sig lika väl tillämpas med den nu gällande 100-gradiga röstskalan som vid omröstning efter hufvudtalet.

Då emellertid ej heller reservanterna, hvilka, med herr Zetterstrand i spetsen, velat i någon mån tillmötesgå motionärens förslag om en rättvisare fördelning af rösträtten, upptagit förslagets senare del, så torde det icke tjena någonting till att yrka på återremiss, och jag måste derför, herr talman, för närvarande åtnöja mig med att instämma i reservationen.

Herr Pettersson i Södertelje: Den förste talaren lyckönskade lagutskottet till att detta utlåtande ej skulle komma inför utlandets ögon. Och jag tror, att han gjorde rätt deri. Men det kan nog icke undvikas, att utlandet får reda på de kommunala rösträttsbestämmelser, som hos oss gälla, samt gör sina reflexioner deröfver. Om man talar med t. ex. en fransman eller engelsman om vår 100-gradiga skala och söker göra klart för dem, att i våra städer en person kan rösta ikull 100 personer eller 200, om han t. ex. har fullmagt från ett större bolag, så gör detta ett egendomligt intryck på dem, och de förvåna sig öfver, att något sådant i våra dagar ännu är möjligt. »I hafven ju ganska fria institutioner, en delvis mycket demokratisk forntid», säga de. »I hafven ju tryckfrihet o. s. v. Huru kan det då komma sig, att en så barock orättvisa får existera hos eder?» Det är svårt att svara på den frågan.

Nu vill jag för min del ej påstå, att vi böra i allt eller i det mesta rätta vårt handlingssätt efter utlandets mönster. Men i detta fall förefaller det verkligen, som om vi hade skäl att vara nedslagna, om vi jemföra förhållandena hos oss med förhållandena i de stora kulturländerna, i våra grannländer och för öfrigt i alla med oss jemförliga stater. I Norge röstar man, som bekant, vid val af städernas representanter efter hufvudtalet. I de danska byråden väljes visserligen en mindre del ledamöter af den högst beskattade femtedelen af de röstberättigade, men den största delen väljes efter hufvudtal af dem, som ha rösträtt till folketinget. I Finland röstar vid stadsfullmägtigeval ingen för mer än 25 röster.

Till hvilka orimligheter vår kommunala röstskala leder har visats i motionen genom exempel från förra årets stadsfullmägtigeval. Vid dessa val slöto sig i allmänhet arbetarne enigt tillsammans omkring sina kandidater. De hade icke några öfverdrifna anspråk; de begärde icke att blifva representerade i förhållande till sin numeriska öfverlägsenhet, de begärde endast ett par tre platser i stadsrepresentationen. Men fåtalet med de många 100-rösterna, med bolagsrösterna, ansåg detta vara för mycket begärdt, och sålunda fingo liksom förut det stora flertalets kandidater stanna utanför. Det är sådant, som hos oss kallas kommunal sjelfstyrelse.

Nu säger visserligen lagutskottet — instämmande i 1897 års lagutskotts uttalande — att en utjemning af rösträtten vid val af stads-

fullmägtige till fullkomlig likställighet för alla dervid röstberättigade hvarken vore rättvis eller skulle komma att visa sig lända till gagn för stadskommunerna. Men rigtigheten af det omdömet är väl icke höjdt öfver hvarje tvifvel. Motionären har, såsom mig synes, rigtigt kritiserat påståendet om orättvisan i hans förslag. Jag skall något litet uppehålla mig vid utskottets påstående, att en sådan åtgärd som den föreslagna icke skulle visa sig vara till gagn för stadskommunerna.

Ang. begränsning af den kommunala rösträtten i stad. (Forts.)

Det förefaller mig, som om en sådan demokratisering af rösträttsbestämmelserna, som motionären föreslår, i flera afseenden verkligen skulle kunna gagna kommunerna. Det förefaller mig åtminstone antagligt, att s. k. klickar, som nu ibland bilda sig i våra kommuner, icke så lätt skulle kunna uppstå, i fall ett sådant valsätt som det här föreslagna vore gällande. Jag tänker härvid icke blott på stadsfullmägtige, utan äfven på taxeringsnämnderna. Det kan ju lätt hända, att ledamöterna af dessa taxera en del skattskyldige i städerna betydligt lägre, än hvad uppenbarligen är rigtigt, hvarigenom kommunerna gå miste om rätt afsevärda inkomster. Säkert är, att, om detta kunde omintetgöras, städerna skulle vinna en stor fördel. Det vore utan tvifvel förmånligt att här få en reform, medan vi vänta på införandet af sjelfdeklarationens princip, som kanske icke kommer så snart. Dessutom skulle, såsom motionären redan antydt, en sådan utjemning af rösträtten alldeles gifvet påskynda en del sociala reformer, som väl kunna genomföras inom det område, som stadsfullmägtige hafva sig anvisadt, utan någon socialdemokratisk omhvälfning af samhället i dess helhet. *Hvilka* sådana reformer i första hand borde genomföras och *huru* det borde ske, det kan äfven med den bästa vilja icke afgöras, förrän man får arbetarerepresentanter in bland stadsfullmägtige. Jag tror nemligen, att vi vuxit ifrån den tanken, att allt skall göras *för* folket, men intet *genom* folket.

Ehuru jag för min del är principielt för motionen, skall jag dock, herr talman, i likhet med motionären för närvarande inskränka mig till att yrka bifall till reservationen.

Herr Höjer: Herr talman, mina herrar! Jag har begärt ordet dels för att i yttersta korthet tillkännagifva, att jag i principen är alldeles ense med den ärade motionären och således är öfvertygad derom, att all kommunal utveckling både i stad och land måste i vårt fädernesland såsom i andra länder gå i den rigtningen, att hvarje man betyder en röst, dels för att uttrycka min förvåning öfver att det högt ärade lagutskottet kunnat yttra sig såsom det gjort på många ställen i detta utlåtande, men framför allt, då det uttalar den luminösa tanken, att »den nu fastslagna begränsningen dock i regel på ett tillfredsställande sätt uppfylt sitt ändamål att förebygga, det en särskildt högt beskattad person eller ett fåtal sådana skulle vara i tillfälle att utöfva kommunalt envälde».

Ja, se, mina herrar, så talar ett lagutskott, som disponerar öfver ett utaf all sakkunskap alldeles oförvilladt omdöme. För min del kan jag, då jag nu har äran och lyckan att lefva i Sveriges största kommun, verkligen tala af egen erfarenhet, som efter trettio år synes böra vara ganska riklig. Jag kan försäkra, att jag efter min förmåga deltagit

Ang. begränsning af den kommunala rösträtten i stad. (Forts).

såsom intrigör i tillräckligt många stadsfullmägtigeval här i Stockholm för att kunna på grund af egen erfarenhet konstatera det obestridliga faktum, att här ett fåtal valmän äro i rikligt tillfälle att utöfva kommunalt envälde. Stadsfullmägtigevalen i Stockholm äro i regeln kotterival, absolut ingenting annat.

Jag kan ställa min egen obetydliga person såsom ett lefvande exempel i det fallet. Jag har varit stadsfullmägtig och blef vald dertill i mars månad 1893. Jag tänkte sannerligen lika litet på att blifva stadsfullmägtig i Stockholm som på att blifva kejsare i Kina. Men det gick, och det gick med glans. Jag satt i plenum här i kammaren en onsdag, då en vaktmästare kom och sade: »det är två herrar, som vilja tala med herr lektorn». Jag gick ut, och det befans vara två af Stockholms förnämsta tidningsredaktörer. Den ene talade i telefon och den andra muntligen, båda ville detsamma. De sade: »i sin valkrets har en af de förnämsta protektionisterna uppstälts såsom stadsfullmägtigkandidat, vi få lof att slå honom, och vi hafva funnit, att du vore en lämplig motkandidat.» Jag svarade: »kors, kan jag göra en tjenst med så litet, så få ni begagna min person». Och så gick jag igen hit in och satte mig. På onsdagsaftonen stod en artikel om min värda person i den ena och på torsdagsmorgonen i den andra tidningen, och aldrig har jag fått så granna vitsord som i de båda tidningsartiklarne. På fredagsaftonen var jag stadsfullmägtig och hade slagit min motkandidat protektionisten med 1,600 röster. Men icke må herrarne tro, att det dervid var flertalet af de kommunalt röstberättigade i min valkrets, som kommit till tals, utan det var ett kotteri af egare till 100 röster, som hade utsett mig till stadsfullmägtig. Emellertid, två år derefter var det min motkandidat, som slog mig med andra 100-röster. Det ena var kotterival precis lika bra som det andra. — Man skall icke komma med så kolossala dumheter som lagutskottet behagat komma med i förevarande punkt.

För resten skall jag fästa herrarnes uppmärksamhet på att det för hvart år som går blir allt tokigare och tokigare, åtminstone i Stockholm, och jag förmodar, att det ej är mycket bättre i andra större städer. Jag vill blott anföra några siffror, som jag kommit öfver. År 1872 var antalet kommunalt röstberättigade i Stockholm 17,070, hvaraf 11,000 med röstetal från ett till nio. 1898 voro respektive siffror 26,794 och 12,472. Det vill säga, att egarne af de små röstetalen, som 1872 voro 65 procent af samtliga röstberättigade, utgjorde år 1898 endast 47 procent, medan återigen egarne af 100 röster, som 1872 voro 19,3 procent af det hela, år 1898 hade stigit upp till 28 procent. Det lider ej ringaste tvifvel, att med vår nuvarande 100-gradiga röstskala sjunker i våra större städer inflytandet af de små rösterna och ökas inflytandet af 100-rösterna. Jag frågar, om detta är rim och reson. Målet för den kommunala lagstiftningen skall väl vara att med afseende på rösträtten arrangera så, att det resulterar i alla röstberättigades så mycket som möjligt lifliga deltagande i kommunala angelägenheter i allmänhet och i val af kommunens förtroendemän i synnerhet. Men det kunna herrarne förstå lika väl som jag, att ett sådant kommunalt intresse väcker man icke, underhåller man

än mindre, då man har en så tokig röstskala som den, vi här i städerna hafva att dragas med.

Ang. begränsning af den kommunala rösträtten i stad. (Forts.)

Jag inser mycket väl, att det ej har någon praktisk betydelse att rösta bifall till motionärens förslag, och jag inskränker mig också till att yrka bifall till reservationen, så mycket hellre, som den är så menlös, att den rigtigt bräker. Och inte går kammaren in på revolutionens bana, om den biträder reservanternas hemställan.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Med afslag å utskottets hemställan biföll kammaren den af herr Zetterstrand m. fl. afgifna, utskottets betänkande vidfogade reservation.

§ 8.

Ang. lagstadganden för vinnande af större trygghet mot oredlighet.

Slutligen företogs till afgörande Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 17, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning, huru genom lagstadgad bokföring m. m. större trygghet mot oredlighet må kunna vinnas.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 2, hade herr *Edvard Wavrinsky* hemstält, »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huru genom närmare lagstadgad bokföring samt genom revision och kontroll af såväl allmänna som eventuelt enskilda räkenskaper större trygghet mot oredlighet må kunna vinnas, och särskildt, huruvida icke för revisorer och kontrollanter inom vissa gränser närmare föreskrifter för deras tjensteutöfning böra lemnas och särskilda qvalifikationer stadgas, samt för Riksdagen framlägga förslag i ämnet».

Utskottet hemstälde,

att Andra Kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huru större trygghet mot oredlighet må kunna vinnas genom noggrannare bestämmelser angående hvilka personer, som böra vara underkastade den i lag stadgade bokföringsskyldighet, äfvensom angående revision och kontroll, bland annat genom införande af föreskrifter, egnade att bereda tillgång till användande, der sådant finnes nödigt eller lämpligt, af särskildt qvalificerade revisorer, samt derpå för Riksdagen framlägga de förslag i ämnet, hvartill utredningen kan föranleda.

Denna hemställan upplästes, hvarefter ordet lemnades till:

Herr Persson i Stallerhult, som anförde: Herr vice talman! Jag skall ej hålla något långt anförande vid denna sena timme, men då jag går att framställa yrkande om afslag på såväl motionen som utskottets hemställan, så måste jag motivera detta med några få ord.

Både motionärens förslag och utskottets hemställan sönderfalla i

Ang. lagstadganden för vinnande af större trygghet mot oredlighet. (Forts.)

två delar, nemligen frågorna om lagstadgad bokföring samt om revision eller kontroll deröfver. Jag kan ej finna, att det är nödigt att besvära Kongl. Maj:t med utredning angående dessa förhållanden, utan jag tror, att vi kunna reda oss med de lagar och förordningar härutinnan, som redan finnas. Motivet för det framstälda skrifvelseförslaget skulle vara, att genom närmare lagstadgad bokföring samt revision deraf oredlighet skulle kunna förekommas. Men jag kan för min del icke tro, att det skulle blifva i någon mån bättre, om detta skrifvelseförslag skulle af kammaren och Riksdagen bifallas.

Motionärens förslag innehåller, »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huru genom närmare lagstadgad bokföring samt genom revision och kontroll af såväl allmänna som eventuelt enskilda räkenskaper större trygghet mot oredlighet må kunna vinnas». Jag kan ej läsa detta annorlunda, än att man skulle begära, att Kongl. Maj:t skulle bestämma, hvilket system hvar och en bokföringsskyldig person skulle följa, då han har att föra bok öfver sin rörelse eller yrke. Men det går onekligen för långt. Utskottet har ej heller kunnat tillstyrka detta förslag, utan hemställer för sin del, »att Andra Kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huru större trygghet mot oredlighet må kunna vinnas genom noggrannare bestämmelser angående hvilka personer som böra vara underkastade den i lag stadgade bokföringsskyldighet». »Hvilka personer» — ja, jag kan ej heller inse, att det kan vara behöfligt att hos Kongl. Maj:t begära en utredning om hvilka personer som hafva skyldighet att föra bok öfver sin rörelse eller yrke. Ty om man slår upp förordningen angående handelsböcker och handelsräkningar af år 1855 och läser första och andra paragraferna, så skall man finna, att der uppräknas så ofantligt många personer och företag, som äro skyldiga att föra böcker, att man ej kan finna, att någon är uteglömd. Och det finnes ändringar i lagen, gjorda så sent som år 1895, hvarigenom flera kommit in under densamma. Då nu motionären icke nämnt, hvilka personer eller företag borde vara underkastade bokföringsskyldighet utöfver dem, som redan äro det, kan jag ej finna det lämpligt att skrifva till Kongl. Maj:t och begära en utredning. Det är alltför lösa grunder för en skrifvelses aflåtande.

Kommer man så till frågan om revision och kontroll, så har utskottet icke tillstyrkt motionärens framställning i hela dess omfattning, utan endast ifrågasatt en utredning angående lämpligheten af användande, der så finnes nödigt, af särskildt qvalificerade revisorer. Icke heller angående den saken synas mig tillräckliga skäl förefinnas för aflåtande af en skrifvelse till Kongl. Maj:t. Ty hvar och en, som idkar en rörelse eller är delagare i ett bolag och derför har skyldighet att föra böcker, kan nog finna personer, som äro kompetenta att revidera och kontrollera. Icke behöfver man begära, att Kongl. Maj:t skall se till, att det finnes sådana personer.

Jag skall emellertid ej längre uppehålla kammaren, utan slutar med, herr talman, att på anförda skäl yrka afslag på motionen och utskottets hemställan.

Ang. lagstadganden för vinnande af större trygghet mot oredlighet. (Forts.)

Herr Berg i Stockholm: Såsom den föregående ärade talaren mycket rigtigt påpekat, har utskottet icke i allo tillstyrkt de yrkanden, som motionären framstält, utan i ganska väsentlig grad begränsat dessa yrkanden. Men utskottet har å andra sidan icke heller kunnat ställa sig alldeles afvisande gent emot motionen.

Vi hafva nemligen trott, att ingen skulle kunna mena, att i de hänseenden, som motionären berör, allt skulle vara väl beställdt. Den dagliga erfarenheten synes ådagalägga motsatsen. Vi hafva vidare trott, att ingen skulle mena, att det för affärsmoralen i det hela taget vore likgiltigt, huruvida revisions- och kontrollväsendet är väl ordnadt eller icke. Man behöfver blott göra det tankeexperimentet att söka tänka bort de bestämmelser om revision och kontroll, som nu finnas, för att få en föreställning om, huru tillståndet då skulle vara.

Om den föregående ärade talaren haft tid att taga någon kännedom om eller tillfälle att närmare begrunda hvad utskottet särskildt å sid. 7 uttalat, skulle han hafva funnit, att utskottet der påpekat vissa bestämda luckor, som den nuvarande lagstiftningen i afseende å bokföringsskyldigheten företer. Vi hafva der sökt ådagalägga, att förhållandena sedan den tid, då nu gällande bestämmelser antogos, undergått en så betydande förändring, att dessa bestämmelser icke nu fullständigt passa till förhållandena. Detta på grund af den industriella utvecklingen, som under det senaste halfva seklet gått framåt med verkliga jettesteg. Icke kan det väl vara någon rimlighet i att det skall vara lagligen föreskrifvet, att hvilken liten bokförläggare eller apotekare eller finsmidesidkare som helst skall hafva bokföringsskyldighet, medan deremot så kolossala rörelser som trävarurörelsen eller bergsbruket skola vara befriade från lagstadgad bokföringsskyldighet. Dessa talande exempel ensamma hafva synts oss ådagalägga, att nuvarande lagstiftning icke kan sägas vara verkligen tidsenlig.

Hvad särskildt den punkt vidkommer, som rör frågan om legaliserade revisorer, så har utskottet å sid. 16 och 17 uttalat sig så tydligt, att intet missförstånd om innebörden af dess yrkande borde vara möjligt. Utskottet har bestämdt opponerat sig mot stadganden, som skulle göra någon obligatoriskt förbunden att anlita legaliserade revisorer. Vidare har utskottet uttalat sig mot att staten skulle upprätta eller underhålla någon särskild utbildningsanstalt för sådana revisorer. Men utskottet har icke kunnat blunda för att det i vissa fall skulle vara en förmån för kommuner, för bolag och ekonomiska föreningar att vid behof kunna anlita personer, som vore specielt utbildade för ifrågavarande ändamål. Utskottet har alls icke tänkt, att de revisorer och kontrollanter, som för närvarande användas, skulle undanträngas eller ersättas af legaliserade revisorer, utan endast att man vid sidan af de revisorer, som nu begagnas, skulle kunna, i fall behof deraf förefunnes, anlita en eller flere dylika legaliserade revisorer.

Då utskottet icke kunnat dela den uppfattnig, som den föregående ärade talaren tycktes hysa, nemligen att allt på förevarande område vore väl beställdt och att således ingenting behöfde göras, utan tvärtom varit af den åsigten, att rätt mycket *kan* från samhällets sida göras till förebyggande af de svåra missförhållanden, hvaraf man dagligen har erfarenhet, samt att samhället ock *bör* göra hvad det *kan*,

Ang. lagstadganden för vinnande af större trygghet mot oredlighet. (Forts.)

har utskottet efter moget beprövande icke kunnat komma till annat resultat än att delvis tillstyrka motionen. Och jag ber derför, herr talman, att nu få yrka bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Petri, Hammarström, Lindgren* i Islingsby, *Landelius, Styrlander, Eriksson* i Bäck och *Vahlqvist.*

Vidare till anteckning förekom icke. Efter af herr talmannen framstälda propositioner blef utskottets hemställan af kammaren bifallen; och skulle detta beslut, jemlikt § 63 mom. 3 riksdagsordningen, delgifvas Första Kammaren.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

statsutskottets memorial och utlåtanden:

n:o 56, om anvisande af de i regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor;

n:o 57, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret;

n:o 58, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående fortsatta åtgärder till förekommande af skogshärjning af insekten nunnan; och

n:o 59, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af ålderdomsunderstöd åt barnmorskor;

särskilda utskottets n:o 3 memorial n:o 7, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut vid behandlingen af de i utskottets utlåtande n:o 1 intagna förslag till lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete och till lag om ändrad lydelse af 17 kap. 4 och 11 §§ handelsbalken;

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 18, med anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att alla bestämmelser om rang, utom för hofvet, måtte upphäfvas m. m.; och

n:o 19, med anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående lagstadgade anordningar vid transport af timmer sjöledes m. m.; samt

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 20, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående utredning, huruvida båtsmans- och soldattorpen ursprungligen varit förlagda å kronoallmänning m. m.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *E. G. H. Åkerlund* under 2 dagar från och med den 22 dennes; och herr *J. A. Kinnman* under den 30 dennes.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 12,1 på natten.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Tisdagen den 23 april.

Kl. $^1/_2$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 16 innevarande månad.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *A. T. Odelberg* aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående ändrade vilkor för lån från odlingslånefonden; och

angående upplåtelse till statens jernvägar af ett jordområde af förra militiebostället $5^1/_8$ mantal Billesholms gård n:o 1 i Malmöhus län.

De kongl. propositionerna bordlades.

§ 3.

Svar å interpellation.

Ordet lemnades på begäran till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet grefve H. Wachtmeister, som yttrade:

Herr talman! Mina herrar! Kammaren har lemnat sitt bifall till en af herr Ivar Månsson gjord anhållan att få till mig framställa följande spörsmål: »Har Kongl. Maj:t funnit den af Riksdagen i skrifvelse den 7 maj 1896 angående lagbestämmelser vid handeln med konstgjorda gödningsämnen och beredda fodermedel gjorda framställning böra till någon annan Kongl. Maj:ts åtgärd föranleda än infordrande af yttrande från landtbruksstyrelsen, och, om så är förhållandet, hvad har af Kongl. Maj:t för frågans utredning vidtagits, och slutligen när kan Riksdagen, om Kongl. Maj:t finner framställningen värd att beaktas, vänta att få motse nådig proposition i ämnet?»

I anledning häraf ber jag att få anföra följande.

Interpellanten har i det anförande, hvarmed han beledsagade sin interpellation, erinrat, att Riksdagens ifrågavarande skrifvelse den 22 maj 1896 remitterades till landtbruksstyrelsen och att denna den 2 april 1897 afgifvit underdånigt utlåtande i frågan, åtföljdt af förslag till lag om handel med gödsel- och fodermedel samt utsädesvaror. Någon åtgärd i ärendet har derefter icke blifvit af Kongl. Maj:t vidtagen, men inom jordbruksdepartementet, till hvilket departement ärendet öfvergått från civildepartementet, har på grundvalen af landtbruksstyrelsens förslag

Svar å interpellation. (Forts.)

utarbetats ett nytt författningsförslag i ämnet. Detta författningsförslag var från jordbruksdepartementets sida färdigt i början af detta år.

Nu förhåller det sig emellertid så, att enligt den i fjor utfärdade nya departementalstadgan ärenden angående handel höra till finansdepartementet. Författningsförslaget blef derför för granskning öfverlemnadt till chefen för finansdepartementet, och jag kunde vid den granskning af förslaget, som derefter egde rum, icke undgå att ur synpunkten af de grundsatser, som i allmänhet pläga göras gällande i frågor rörande handelslagstiftningen, framställa erinringar mot åtskilliga stycken af det ganska omfattande författningsförslaget.

Rörande dessa erinringar hafva sedermera vid flera tillfällen öfverläggningar egt rum. Men tiden under riksdagen har varit knapp, och något resultat har ännu icke vunnits.

Någon anledning att betvifla, att icke ett resultat skall ernås, finnes likväl icke. Men innan ett sådant föreligger, kräfver försigtigheten att icke utsätta någon viss tidpunkt, då författningsförslaget kan vara färdigt. Då emellertid Kongl. Maj:ts regering är öfvertygad om nödvändigheten, att något göres i det af Riksdagen angifna afseendet, så ber jag att få försäkra, att ärendets fortsatta handläggning skall bedrifvas med så stor skyndsamhet, som omständigheterna medgifva.

Vidare anförde

Herr Ivar Månsson: Herr talman! Jag ber att få till herr statsrådet och chefen för kongl. finansdepartementet uttala mitt hjertliga tack för det svar, han här lemnat på den fråga, som jag tillåtit mig framställa. Jag och många med mig hafva trott, att detta ärende är för vårt lands jordbruk af så stor vigt, att vi ansett det vara skäl, att ett spörsmål i detta fall framställdes. Jag ber nu att få säga, att vi äro tacksamma för det uttalande, som herr statsrådet gjort, och för hans allvarliga bemödanden för att frågan snart må blifva löst. Det är af den anledningen, som jag tror, att både jag och Sveriges jordbrukare i allmänhet kunna med ljusa förhoppningar se framtiden till mötes i detta hänseende. Jag ber ännu en gång att få till herr statsrådet frambära min tacksamhet.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne afslutad.

§ 4.

Föredrogos hvar för sig de å kammarens bord hvilande motioner, och hänvisades dervid herr *L. P. Mallmins m. fl.* motion, n:o 181, till Riksdagens särskilda utskott n:o 1 samt herr *A. Thylanders* motion, n:o 182, till Andra Kammarens tillfälliga utskott n:o 4.

§ 5.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets memorial och utlåtanden n:is 56, 57, 58 och 59, särskilda utskottets n:o 3 memorial

n:o 7, Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtanden n:is 18 och 19 samt Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 20.

§ 6.

Afgåfvos följande nya motioner, nemligen af:

herr *S. Nordström* i Höglunda, n:o 183, om upphäfvande af 155 § strafflagen för krigsmagten; och

herr *David Bergström* i Stockholm, n:o 184, angående ändrad lydelse af § 48 regeringsformen.

De nu aflemnade motionerna blefvo på begäran bordlagda.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *J. Bengtsson* i Bjernalt under åtta dagar från och med den 27 innevarande april.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 21 i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förslag till inrättande vid högre skolor för qvinlig ungdom af särskild afgångsexamen för lärjungar, som efter fylda 17 år önska afsluta sin skolgång.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,46 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.